

Fatsoen moet je doen!

Een experimenteel onderzoek onder jongvolwassenen naar de effecten van taalverruwing in internetreacties

Universiteit Utrecht
Master Communicatiestudies

Student:	E. Weerden
Studentnummer:	3014444
Begeleider:	Dr. H. den Ouden
Tweede lezer:	Dr. D. Janssen

Datum: 25 januari, 2011

Voorwoord

Zoals iedereen, werd ik als jong meisje in mijn eindexamenjaar voor de moeilijke keuze gesteld: wat wil ik studeren? Met mijn vader liep ik alle open dagen en voorlichtingen af, waardoor ik erachter kwam dat ik veel opleidingen leuk vond. De bachelor Taal- en cultuurstudies van de Universiteit Utrecht leek mij de meest voor de handliggende keuze, omdat deze studie de mogelijkheid bood om mezelf te oriënteren op elk vakgebied binnen de faculteit Geesteswetenschappen. Al vrij snel wist ik welke richting ik in wilde slaan: communicatiekunde. Niet iedereen begreep wat het inhield. "Wij communiceren nu toch ook, waarom volg je daar een opleiding voor?" Die vraag werd me vaak gesteld. Communiceren is niet alleen praten met elkaar. Communicatie is het overdragen van informatie tussen mensen en dat kan op verschillende manieren. Het doel van communiceren is elkaar goed begrijpen en daar gaat het vaak mis. Ik was altijd geïntrigeerd door vraagstukken als: waarom verloopt een gesprek tussen mensen met een verschillende culturele achtergrond soms moeizaam en hoe komt het dat er veel miscommunicatie is tussen werknemers en managers? Het analyseren en verbeteren van communicatie, daar lag mijn interesse. De master Communicatiestudies sloot hier goed bij aan. In de zomer van 2010 ben ik samen met Hanny den Ouden de uitdaging aangegaan om onderzoek te doen naar relatief onbekend terrein in communicatieland: de verruwing van taal. Er is nog genoeg te analyseren en te verbeteren op dat gebied, maar met dit onderzoek heb ik een eerste stap gezet en daar heb ik het voor gedaan.

Bijna vijf jaar lang studeren zou me niet gelukt zijn zonder de hulp en steun van mijn familie. Dank aan mijn lieve ouders en broer die altijd achter al mijn keuzes hebben gestaan en die tot de laatste minuut vertrouwen in me hadden en nog steeds hebben. Bedankt dat jullie er voor me zijn. Ook dank aan mijn lieve oma die me altijd heeft gesteund en altijd interesse had in alles wat ik deed en doe. Daniël, bedankt voor al je begrip en liefde. Dankzij jouw oppeppende woorden, heb ik doorgezet tot het einde.

Hanny, bedankt dat je met mij de uitdaging aan wilde gaan om er de laatste weken hard aan te trekken. Zonder jou had ik het niet in zo'n kort tijdsbestek gered. Ik heb ontzettend veel van je geleerd en je was een geweldige scriptiebegeleidster. Ook dank aan mijn tweede lezer Daniel Janssen, die op korte termijn tijd vrij wilde maken om mijn scriptie te lezen. Dank voor je flexibiliteit.

Veel dank gaat uit naar het Farelcollege in Ridderkerk, het College Vos in Vlaardingen, het Erasmiaans Gymnasium in Rotterdam, het Scheepvaart- en Transportcollege in Rotterdam, het Albeda College in Rotterdam en het ROC Flevoland in Almere. Zonder jullie hulp, zou hier nu geen onderzoek op tafel liggen.

Esmee Weerden, januari 2011

Samenvatting

Verruwing van de taal is een fenomeen dat niet meer weg te denken is uit de Nederlandse samenleving. Diverse politici, media, organisaties en beheerders van websites proberen de grenzen te bewaken van wat betamelijk taalgebruik is, door de verruwing van de taal aan te pakken. Webbeheerders gaan bijvoorbeeld de strijd aan met reacties die niet door de beugel kunnen door bezoekers zich te laten registreren of door reacties te modereren.

De jonge generatie is opgegroeid met het internet en met de anonimiteit die op het internet mogelijk is. Veel mensen plaatsen anonieme berichten op fora of anonieme reacties op nieuwsberichten. Het is echter helemaal niet bekend of jongvolwassenen vinden dat anonimiteit gepaard kan gaan met onfatsoenlijk taalgebruik in internetreacties.

Met een experiment werd onderzocht wat jongvolwassenen van taalverruwing in internetreacties vinden. Ook is nagegaan of dat afhankelijk is van hun mening over internetreacties in het algemeen en taalverruwing in het algemeen, van opleidingsniveau en van hun betrokkenheid bij het onderwerp.

Er zijn twee voorstudies gedaan. Eerst is bekeken in welke mate en in welke vormen taalverruwing voorkwam in internetreacties die door mensen werden gegeven op nieuwsberichten. In de verruwde internetreacties bleken verruwde woorden te zitten die gecategoriseerd konden worden in verschillende taalhandelingen, zoals verwensen, bespotten en uitschelden. Vervolgens is onderzocht of een aantal verruwde woorden daadwerkelijk door de jongvolwassenen als verruwd werden gezien. Met deze resultaten is het onderzoeksmateriaal ontwikkeld.

Voor het experiment zijn twee internetreacties gemanipuleerd die gingen over het voorstel om het rookverbod voor kleine cafés te versoepelen of over het idee om harddrugs te legaliseren. Een internetreactie bevatte ofwel neutrale ofwel verruwde woorden. Er werd gekeken of het taalgebruik invloed had op de waardering van de tekst en de zender en de acceptatie van de boodschap. 291 respondenten van het vwo en het mbo met een gemiddelde leeftijd van 18 jaar hebben hierover vragen ingevuld.

Alle jongvolwassenen, ongeacht opleidingsniveau of hoe ze tegen taalverruwing aankijken, vinden verruwde taal in internetreacties ongepast dan neutrale taal. Bovendien vinden de jongvolwassenen die negatief aankijken tegen taalverruwing de verruwde internetreacties minder informatief en de zender minder welwillend. Jongvolwassenen reageren niet anders op het taalgebruik als het gaat om de aantrekkelijkheid en de begrijpelijkheid van de tekst. Hoe verstandig en serieus de zender wordt beschouwd, wordt ook niet beïnvloed door het taalgebruik en voor de acceptatie van de boodschap maakt het taalgebruik ook geen verschil. Kortom, jongvolwassenen vinden verruwde teksten minder gepast en informatief en de zender minder welwillend. Net als veel anderen in de samenleving, hebben jongvolwassenen duidelijk ideeën over wat fatsoen is.

Inhoudsopgave

1	INLEIDING.....	7
2	AANLEIDING	9
2.1	HET FENOMEEN TAALVERRUWING.....	9
2.2	BEWAKERS VAN DE GRENZEN VAN BETAMELIJKHEID.....	10
2.3	DE ONDERZOEKSVRAAG.....	15
3	VOORSTUDIES	17
3.1	VOORSTUDIE I	17
3.1.1	Methode.....	17
3.1.2	Resultaten.....	19
3.2	VOORSTUDIE II	21
3.2.1	Methode.....	21
3.2.2	Resultaten.....	23
4	METHODE.....	24
4.1	ONDERZOEKSOPZET	24
4.2	MATERIAAL.....	24
4.3	INSTRUMENTATIE	27
4.4	KARAKTERISERING STEEKPROEF.....	32
4.5	PROCEDURE	33
4.6	VERWERKING VAN DE GEGEVENS	33
5	RESULTATEN.....	35
5.1	EFFECTEN OP DE WAARDERING VAN DE TEKST	35
5.2	EFFECTEN OP DE WAARDERING VAN DE ZENDER.....	36
5.3	EFFECTEN OP DE ACCEPTATIE VAN DE BOODSCHAP	38
5.3.1	Effecten op de overtuigingen.....	38
5.3.2	Effecten op de attitude	39
6	CONCLUSIES EN DISCUSSIE.....	41
	LITERATUUR	45
	BIJLAGE (1) ENQUÊTE VOORSTUDIE II	50
	BIJLAGE (2) VRAGENLIJST INTERNETREACTIES.....	60

1 | Inleiding

Andries Knevel: "Welk cijfer zou u zichzelf willen geven?"

Agnes Kant: "Jezus, wat een rotvraag..."

Knevel: "En waarom noemt u de naam des Heeren erbij?"

Kant: "Dat gaat helemaal vanzelf..."

Dit fragment komt uit de talkshow Knevel en van den Brink van de Evangelische Omroep (EO). Het eerste woord dat politica Agnes Kant te binnen schiet bij de vraag van presentator Andries Knevel windt er geen doekjes om. Bij de EO scoren programma's met 0,7 grove woorden per uur ruim onder het gemiddelde (NOS, 2007). De omroep Barts Neverending Network (BNN) daarentegen voert met gemiddeld 7,4 grove woorden per uur de lijst aan met zenders waarop grove taal wordt gebezigd (De Pers, 2008a). Grof taalgebruik is in hedendaagse televisieprogramma's aan de orde van de dag, net als in de politiek.

Knettergek (Wilders, PVV), flapdrol (Marijnissen, SP), en idioten (Rutte, VVD) zijn woorden waar politici hun hand niet meer voor om draaien. Sommigen vinden taalverruwing een ongepast verschijnsel, zoals blijkt uit de reactie van Knevel op het gebruik van het woord Jezus door Kant, terwijl anderen het juist prettig vinden om verruwde taal te horen. Een voorbeeld is de achterban van politicus Geert Wilders. Het taalgebruik van Wilders sluit aan bij de boosheid van zijn achterban. "Als Wilders aandacht schenkt aan de onvrede, vinden zijn kiezers dat fijn. Zo'n Ella Vogelaar knettergek noemen, dat horen ze graag", aldus Kuitenbrouwer (NOS, 2010).

Ook op het internet is grove taal schering en inslag. "De negativiteit van de internetreacties in het algemeen is opvallend, (...) zelfs als dressuurrijdster Ankie van Grunsven goud haalt op de Olympische Spelen, reageren mensen met daar heb je haar weer met haar paardenbek", aldus webbeheerder Claudia van der Laan (Maas, 2008). De omgangsvormen zijn anders op het internet, anonimiteit is de regel (Reijnders, 2007a). De anonieme reactiestromen worden door sommige journalisten gekarakteriseerd als grof, wreed en onbeschoft (De Volkskrant, 2010). Webbeheerders zijn van mening dat de kwaliteit van de discussies stijgt als websitebezoekers zich moeten registreren (Reijnders, 2007c). Ook journaliste Jenna Wortham weet dat registratie werkt: "Volgens veel mediabedrijven heeft de vraag om registratie en het verstrekken van extra gegevens zoals een e-mailadres al een zuiverende werking op de aard van de reacties." (Wortham, 2010). Een andere veelgebruikte oplossing is het hanteren van huisregels op een website, zoals de Telegraaf doet: "Hoe u reageert is aan u, maar er zijn wel spelregels. Een Telegraaf-team ziet toe op de naleving van die regels, voordat de reacties worden geplaatst" (De Telegraaf, 2010a). De webbeheerders proberen de inhoud van de reacties in goede banen te leiden, maar algehele controle blijft toch lastig. Bij het invoeren van verplichte registratie bijvoorbeeld, zullen er altijd mensen zijn die onjuiste gegevens doorgeven (Blanken, 2007). Bovendien is voor de jongere generatie, die opgegroeid is met het internet, anonimiteit een vanzelfsprekend. Het is helemaal niet bekend of jongeren zich net zo erg aan

grove internetreacties ergeren als sommige webbeheerders en journalisten. Zij zullen mogelijk een ander heenkomen zoeken wanneer de anonimiteit aan banden wordt gelegd en dat is het laatste wat beheerders van websites willen: bezoekers verliezen.

In deze scriptie wordt verslag gedaan van een experiment waarmee nagegaan wordt wat jongvolwassenen van verruwd taalgebruik op het internet vinden. In hoofdstuk 2 wordt een beeld geschetst van het fenomeen taalverruwing in het algemeen en op het internet in het bijzonder. In hoofdstuk 3 wordt in kaart gebracht welke varianten van taalverruwing op het internet voorkomen en of deze varianten door jongvolwassenen ook als verruwd worden beschouwd. In hoofdstuk 4 wordt de methode van het hoofdonderzoek beschreven. De resultaten staan in hoofdstuk 5 en in hoofdstuk 6 komen de conclusies en de discussie aan bod.

2| Aanleiding

2.1| Het fenomeen taalverruwing

Koppen van nieuwsberichten liegen er niet om: Taalverruwing op televisie blijft toenemen (Trouw, 2007a), Weer meer gevloekt op tv (De Pers, 2008a), Kamerleden willen af van grof taalgebruik (Trouw, 2008a), Klootzak mag wel op de site, maar niet in de krant (Reijnders, 2007a), Grove taal steeds hipper (Taal Troef, 2010) en Kind vloekt steeds eerder (Kerknieuws, 2010). Deze koppen geven aan dat grof taalgebruik in de hele samenleving aanwezig is. Verruwde taaluitingen zijn onderdeel van onze taal. Mensen gebruiken grove taal om hun negatieve uitlatingen kracht bij te zetten (Bond tegen het vloeken, 2010a).

Bij politici, waarvan verwacht wordt dat ze als volksvertegenwoordigers het goede voorbeeld geven, is het uiten van grove taal niet ongewoon. Voorbeelden zijn Geert Wilders die de hoofddoekjes spuug- en spuugzat is (Trouw, 2009a), minister-president Mark Rutte die Holocaustontkenkers idioten noemt (Trouw, 2009b) en voormalig Groenlinks-fractievoorzitter Femke Halsema die in haar speech sprak over Wilders als een politieke kwakzalver en charlatan (Trouw, 2009c).

Ook het massamedium televisie dient niet altijd als goed voorbeeld. Er zijn programma's waarin grove taal veelvuldig voorkomt (TNS NIPO, 2007). De tekenfilm South Park bijvoorbeeld komt vaak negatief in de media door het uiterst grove taalgebruik en de beledigingen van bepaalde groepen mensen (InfoNu, 2010). Met 51 vloeken in drie meetweken is het veruit het meest grove programma dat uitgezonden wordt. De talkshow Jensen! is een goede tweede. "Ik vind je een ongetalenteerde, een verwend, er niet meer toedoende, overgesubsidieerde, volgevreten trut!", aldus Robert Jensen over presentatrice Astrid Joosten (Mediacourant, 2008).

Grof taalgebruik blijft ook in de maatschappij toenemen (Taal Troef, 2010). Uit de jaarlijkse Vloekmonitor, een onderzoek naar grove taal op tv, blijkt dat Nederlanders veel minder moeite hebben met het gebruik van krachttermen en schuttingwoorden dan inwoners van andere landen. Grove woorden die veel voorkomen zijn shit en fuck. Nederlanders ervaren het als minder ernstig als ze grove woorden in het Engels zeggen, maar de Engelse woorden zijn wel degelijk grof en worden vooral in Engeland zelf als zodanig ervaren (Taal Troef, 2010). Uit onderzoek van een Amerikaanse psycholoog bleek dat kinderen op steeds jongere leeftijd grove woorden gaan gebruiken, soms al als ze nog maar twee jaar oud zijn. Volgens de psycholoog is dit onder andere te wijten aan het taalgebruik van de ouders (Kerknieuws, 2010).

Een massamedium waar veelvuldig grof taalgebruik door gewone mensen wordt gebezigd, is het internet. Zo constateert Folkert Jensma, hoofdredacteur van het NRC Handelsblad, dat de online reacties minder samenhangend en veel grover zijn dan lezersreacties in de krant: "De lezersreacties zijn over het algemeen een stuk coherenter dan op het internet. En dan hebben we het nog niet eens over de gesignaleerde verdachtmakingen, vuilspuiterij en buitensporig emotionele argumenten op het internet" (Reijnders, 2007b). De

volgende internetreactie is exemplarisch voor het niveau waarop sommige Nederlanders zich uiten:

“Geert Wilders heeft gelijk. Die hele links zooi met links hobbyclubs moet worden opgeheven. Allemaal schreeuwen dat ze sociaal zijn, opkomen voor de zwakkeren in de samenleving maar ondertussen zit al dat linkse tuig hun eigen zakken te vullen en ons voor de gek te houden. Het is toch 1 grote hypocriete leugenachtige bende die linkse politiek 'elite'. Geef mij maar de PVV.”

Grove taal wordt door velen als een niet gewenst verschijnsel ervaren. Politici, media, organisaties en beheerders van websites hebben zo hun redenen waarom ze grove taal aan willen pakken.

2.2 | Bewakers van de grenzen van betamelijkheid

Een aantal politici hebben aangegeven schoon genoeg te hebben van het parlementair onwaardige taalgebruik (van Gorp, 2008b). Als het aan oud-Kamerlid Johan Remkes (VVD) ligt, moet er een einde komen aan onfatsoenlijk taalgebruik in de Tweede Kamerdebatten. Zo schreef hij in een brief aan de Kamervoorzitter: “Het is een teken van zwakte wanneer grove taal in de mond wordt genomen. Van politici mag worden verwacht dat zij op niveau debatteren. Dit betekent niet dat dure woorden moeten worden gebruikt, maar er mag wel worden uitgegaan van bepaalde fatsoensnormen. (...) Grof taalgebruik leidt af van de inhoud. Wanneer we ons hiervoor behoeden en beschaafd met elkaar omgaan, kunnen we ons weer richten op de inhoud” (Ans-online, 2008). Ook plaatsvervangend voorzitter van de Rotterdamse gemeenteraad, Metin Çelik, ergert zich aan de schuttingtaal van zijn collega's. Volgens hem worden het gezag en de uitstraling van de raad erdoor ondermijnd. In een brief aan de raadsleden riep hij op niet langer schuttingtaal te gebruiken: “Woorden als sukkel drukken wellicht uit wat de spreker vanuit de grond van zijn hart wil zeggen, maar horen niet thuis in een publiek debat dat door alle Rotterdammers en daarbuiten te volgen is” (Reformatorisch Dagblad, 2009). Femke Halsema ervaart grove taal als een dusdanig groot probleem dat zij alleen wil samenwerken met partijen die grofheid niet gedogen. Tijdens het debat over de regeringsverklaringen liet zij zich daar als volgt over uit:

“Dus zijn wij bereid tot de samenwerking, maar dat betekent ook dat als u grofheid gedooft, als u afbraak van onze rechtstaat accepteert en daarmee de geloofwaardigheid van het politieke bestel verder aantast, dat u dan geen deel van de oplossing maar van het probleem bent en dan zullen wij tegen u strijden” (RTL Ontbijtnieuws, 2010).

Grove taal in de Kamer werd jarenlang aangepakt door middel van de schrapbepaling. De schrapbepaling zorgde ervoor dat Kamervoorzitters de mogelijkheid hadden om passages uit

de officiële Handelingen van het parlement te laten verwijderen. Met de invoering van de schrapbepaling moest de waardigheid en het aanzien van het Kabinet worden beschermd (Bootsma & Hoetink, 2006). Termen als oorlogsmisdadiger (oud-premier Gerbrandy over de Indonesische president Soekarno) en chantage (CPN-fractievoorzitter Ina Brouwer over de VVD) werden in de Kamerverslagen vervangen door enkele puntjes. Deze woorden zijn echter inmiddels zo ingeburgerd en normaal, dat deze woorden niet meer beschouwd worden als verruwde taal. In 1993 vond Kamervoorzitter Deetman dan ook dat de schrapbepaling erg uit de tijd was (van Gorp, 2008a). In 2001 werd de schrapbepaling definitief afgeschaft. Toch laaide in 2008 de discussie over het wel of niet opnieuw invoeren van de schrapbepaling weer op, doordat Kamerleden van meerdere partijen, zoals de VVD, de PvdA, het CDA en de ChristenUnie aangaven grove taal niet langer te accepteren. In een brief aan Kamervoorzitter Verbeet schreven zij: "Grof taalgebruik ondermijnt het gezag van de volksvertegenwoordiger, geeft de samenleving een verkeerd voorbeeld en getuigt niet bepaald van een zekere mate van respect voor politiek andersdenkenden" (Van Gorp, 2008a). Het invoeren van de schrapbepaling zal niet zo snel meer gebeuren. Remkes erkent dat je met het schrappen van woorden niet kunt voorkomen dat bepaalde uitdrukkingen toch snel een weg naar buiten vinden (Van Gorp, 2008b). De Kamerleden verzochten in de brief aan Verbeet dan ook om met hen rond de tafel te gaan zitten voor een gesprek over de handhaving van bestaande gedragsregels om verruwde taal in te perken (Van Gorp, 2008a). "Want onder de huidige werkwijze heeft het parlement te lijden", stellen ze (Van Gorp, 2008a).

Ook in de media wordt zorg uitgesproken over het gebruik van grove taal. Sinds de start in 2003 van de jaarlijks terugkerende Vloekmonitor, die uitgebracht wordt door de Bond tegen het vloeken, is het gemiddeld aantal grove taaluitingen op Nederlandse tv-zenders toegenomen van 1617 naar 2148 woorden per week. Ongeveer twee derde van de grove taal bestaat uit schutting- of scheldwoorden en ongeveer een vijfde uit vloeken waarbij de naam van God of Jezus wordt gebruikt (De Pers, 2008a). Ook lieten de meest recente resultaten van de Vloekmonitor zien dat er een stijging van grove taal bij met name de commerciële omroepen te zien is (De Pers, 2008a). In 2008 werden er gemiddeld 1,8 grove woorden per uur op de commerciële omroepen in drie meetweken gemeten. Dankzij de Vloekmonitor slaagt de Bond erin het probleem op de kaart te zetten. De Bond pleit ervoor om de omroepen een gedragscode van het kabinet voor te leggen, die vrijwillig door de omroepen ondertekend kan worden (De Pers, 2007). Bij een eerdere Vloekmonitor was al een keer een dergelijke gedragscode opgesteld en deze had effect. "Je ziet dat het aantal vloeken, dus misbruik van de naam van God of Jezus, op Tien, een voormalig Nederlandse commerciële zender, met driekwart is afgenomen, dus je ziet het effect als je een gedragscode hanteert", aldus woordvoerder Peter Smit (De Pers, 2007). Voor programmadirecteur Remko van Westerloo ging een gedragscode te ver, maar dankzij de uitkomsten van de Vloekmonitor heeft hij Jensen wel aangesproken op zijn taalgebruik (De Pers, 2007).

De Kijkwijzer, het Nederlands Instituut voor de classificatie van tv, video en games, probeert omroepen geen gedragscodes op te leggen, maar heeft een andere manier om vooral kinderen zo min mogelijk met grove taal in aanraking te laten komen. "Met behulp van een door ons ontwikkeld vragenformulier classificeren de omroepen en film- en videobedrijven hun producties zelf", aldus de Kijkwijzer (2010). Ook speciaal daarvoor opgeleide medewerkers, de zogenaamde codeurs, bekijken de producties en beantwoorden vragen over wat ze hebben gezien. Een computerprogramma berekent daarna welke classificatie een productie krijgt. Dit kan een leeftijdsaanwijzing zijn voor alle leeftijden, 6 jaar, 9 jaar, 12 jaar en 16 jaar en dit kunnen pictogrammen zijn, zoals geweld, angst, seks, discriminatie, drugs- en alcoholmisbruik en grof taalgebruik, die de reden van het advies aanduiden (Kijkwijzer, 2010). Op deze manier kan de Kijkwijzer ouders waarschuwen tot welke leeftijd een televisieprogramma of film schadelijk kan zijn voor kinderen. De codering voor grof taalgebruik blijft echter een lastige taak, want voor grof taalgebruik kan één scheldwoord of vloek in een kinderprogramma al voldoende zijn om door de film- en videobedrijven en de codeurs beoordeeld te worden als grof, terwijl dit bijvoorbeeld niet op zal gaan voor een programma voor volwassenen (Kijkwijzer, 2010).

De Bond tegen het vloeken houdt zich niet alleen bezig met grof taalgebruik op de televisie, maar ook met grof taalgebruik in het algemeen. Met posteracties in bushokjes en langs autowegen met teksten als Vloeken is aangeleerd!, Word geen naprater!, Met vloeken kom je nergens, Praat liever met elkaar, vloeken is onnodig!, Een vloek mist ieder doel! zet de Bond zich in om alledaags verruwd taalgebruik tegen te gaan. Uit een onderzoek naar het gebruik van grove taal op basisscholen is gebleken dat maar liefst 97 procent van alle leerlingen zegt wel eens grove taal te gebruiken (Taalunieversum, 2003). Hieronder vielen vloeken, schelden of vieze woorden. Schelden op elkaar is een vorm van pestgedrag. Kinderen weten vaak niet dat schelden op elkaar andere mensen kan raken (Geweldloos Actief, 1995). De Bond probeert grove taal op scholen aan te pakken door lesmateriaal uit te geven, gastlessen te verzorgen en met leerlingen in gesprek te gaan over het gebruik van grove taal. (Bond tegen het vloeken, 2010b). Niet alleen de Bond, maar ook leerlingen zelf kunnen zich ergeren aan grove taal. Leerling Richelle Laurijssen is de campagne Kanker verziekt je taal gestart om leerlingen op te laten houden met het gebruiken van grove taal. Ze ergerde zich vooral aan jongeren die kanker als modewoord gebruiken (Trouw, 2009d). Ze had zelf kanker en niet lang meer te leven. Tegen haar ziekte viel niet meer te strijden. Het enige waar ze voor haar gevoel nog tegen kon strijden was het gebruik van het woord kanker. Op sportvelden is het niet anders met het gebruik van grove taal. De Bond is op sportvelden aanwezig geweest met posters, maar toch is grof taalgebruik moeilijk tegen te gaan. Hoe ernstig het gesteld is met het grove taalgebruik blijkt wel uit het feit dat het scheldverbod tijdens voetbalwedstrijden voor scheidsrechters niet te handhaven bleek. Het scheldverbod verbiedt voetballers grove, beledigende taal of een scheldwoord te gebruiken (Nederlands Dagblad, 2010b). Een speler die deze regel overtreedt, krijgt een rode kaart. Volgens scheidsrechter Erwin ter Brake is het verbod onhaalbaar: "Als ik

de regels strikt wil toepassen, dan zal ik in sommige plaatsen de wedstrijd tussentijds moeten staken, omdat er nog te weinig spelers op het veld blijven staan'' (Nederlands Dagblad, 2010b). Volgens hem maakt het uiten van grove taal te veel deel uit van het spel en de maatschappij als geheel.

Een medium waar ook veel alledaagse verruwde taal gehanteerd wordt, is het internet. Volgens journalist Jonathan Maas zijn Nederlanders kampioen in vloeken en tieren op het internet (Schoonen, 2008). Op het internet is een reactie snel getypt en verstuurd. De vlot getikte woorden kunnen harder overkomen dan de schrijver ze bedoeld heeft (Swanson, 2009). Monica Swanson, deskundige ict en massacommunicatie, meent dat de reacties op het internet niet serieus genomen moeten worden. Doordat het internet een laagdrempelig medium is, weet iedereen het internet volgens haar inmiddels wel te vinden. Mensen doen er alles aan om op te vallen tussen het grote aanbod van reacties. Ze noemt het internet het territorium van de holbewoner, met stellingen die er aan de haren bij worden gesleept (Swanson, 2009).

Door de snelheid waarmee berichten op het internet geplaatst worden, is het moeilijk om grove taal helemaal uit te bannen. Wat er gisteren opgezet is, is vandaag weer verdwenen tussen het andere aanbod (Swanson, 2009). De website van GeenStijl, waarop volgens de beheerders nieuwsfeiten, schandelijke onthullingen en journalistiek onderzoek afgewisseld worden met luchtige onderwerpen en prettig gestoorde onzin, zijn grove reacties zelfs een pre: "Reaguurders (mensen die een reactie posten) zijn ons online klankbord. Onze kweekvijver. Onze trouwe achterban die gewoon eerlijk zegt als iets KUDT is. Omdat het moet. Ga eens Deud is geen verwensing, ook geen groet, maar een GRONDRECHT" (Geenstijl, 2007). De beheerders van GeenStijl zijn misschien een uitzondering, maar niet iedereen kan grove taal op zijn website waarderen. De organisaties worden verantwoordelijk gesteld voor bedreigingen die bezoekers uiten op hun websites (Breukers & Roze, 2009). Daarom worden door hen allerlei manieren bedacht om verruwd taalgebruik een halt toe te roepen. Het Nederlands Dagblad heeft bijvoorbeeld een registratiesysteem geactiveerd op haar website. Als mensen willen reageren op een nieuwsbericht, moeten mensen zich eerst registreren. Door te registreren gaan mensen akkoord met de regels voor het reageren op een artikel. "Deze regels houden in dat er geen ongepast taalgebruik en beledigende opmerkingen worden geplaatst", aldus het Nederlands Dagblad (2010a). Het probleem zal echter niet verdwijnen: "Sommige mensen zullen ongetwijfeld nepnamen opgeven als om hun identiteit wordt gevraagd en voor een nieuwsorganisatie vergt het te veel tijd en geld om de juistheid daarvan te controleren" (Wortham, 2010). Een verbod op anonimiteit is niet de enige manier om het probleem aan te pakken. Een andere manier is het modereren van de reacties. Modereren is het beheren van de reacties op een website, forum of weblog om scheldpartijen te voorkomen (Breukers & Roze, 2009). Veel organisaties laten op hun website weten welk soort reacties gemodereerd worden:

“We hebben er nu een paar dagen opzitten sinds de comment secties werden opengezet voor lezersbijdragen. Over het algemeen zijn wij zonder meer te spreken over de kwaliteit van deze bijdragen. Helaas zijn er ook reacties die volstrekt niet door de beugel kunnen. De toon in deze comments is agressief, respectloos en soms zelfs ronduit racistisch. Wij willen onze site hiervan vrijwaren. Aan alle lezers die zich geroepen voelen op deze of gene bijdrage te reageren daarom de volgende waarschuwing: matig uw toon en blijf respectvol ten opzichte van andere opvattingen en de mensen die deze opvattingen uitdragen. Bijdragen die niet aan deze minimale voorwaarden voldoen, zullen subiet worden verwijderd” (Dagelijkse Standaard, 2010)

Ook het modereren biedt geen waterdichte oplossing. De moderator van de website van De Telegraaf weert al dertig procent van de reacties omdat ze te beledigend of te discriminerend zijn (Schoonen, 2009), maar er worden nog genoeg verruwde reacties over het hoofd gezien. Op sommige berichten komen dusdanig veel reacties, dat de ongepaste reacties niet altijd bij te houden zijn.

Grove taal is onderdeel van onze taal en zal niet zo snel van het toneel verdwijnen. Door de grenzen te bewaken van wat betamelijk taalgebruik is, proberen politici, media, organisaties en internetbeheerders hun steentje bij te dragen bij de aanpak van grove taal. Nederlanders zelf lijken weinig moeite te hebben met grove taal, gezien de jaarlijkse toename van grove taal (Taal Troef, 2010).

Er is weinig bekend over wat mensen van grof taalgebruik vinden als zij het horen of lezen. Kolen (2009) heeft onderzoek gedaan naar de effecten van taalverruwing in citaten van politici in de lokale of landelijke politiek op de aantrekkelijkheid, correctheid en begrijpelijkheid van het citaat en op de aantrekkelijkheid, gepastheid en geloofwaardigheid van de desbetreffende politicus bij lezers van lokale of landelijke krantenberichten. De landelijke en de lokale krantenberichten gingen over het voorstel om de vergoeding voor kraamzorg te verminderen en over het voorstel de sluitingstijden van de horeca te vervroegen. De krantenberichten waren op twee manieren gemanipuleerd, de citaten waren ofwel in neutrale vorm ofwel in verruwde vorm weergegeven, en de politicus aan wie het citaat werd toegeschreven zat ofwel in de coalitie ofwel in de oppositie. De taal was op zes plaatsen gemanipuleerd door een verruwd woord toe te voegen aan een zin, zoals idioot, of door vervanging van een neutrale uitdrukking voor een verruwde variant, zoals we ergeren ons behoorlijk versus we ergeren ons dood. Het onderzoek was afgenomen onder studenten van de Universiteit van Tilburg en onder volwassenen van buiten de universiteit. De studenten vonden verruwde taal aantrekkelijker dan neutrale taal in de lokale krantenberichten. Verruwde taal werd in de landelijke krantenberichten niet alleen aantrekkelijker maar ook correcter gevonden dan neutrale taal. De volwassenen evalueerden de teksten precies tegenovergesteld: neutraal taalgebruik werd begrijpelijker en correcter gevonden voor zowel de landelijke als de lokale berichten. De studenten vonden de geciteerde politicus

aantrekkelijker, competenter en gepaster wanneer hij géén verruwde taal gebruikte. Hetzelfde gold voor de volwassenen. De verwachting dat verruwde taal en de positie van de politicus een negatieve invloed zou hebben op de acceptatie van de boodschap, kwam niet uit. Taalgebruik had namelijk geen effect op de attitude ten aanzien van de voorstellen. Een mogelijke verklaring dat dit taalgebruik geen effect had op de attitude, zou kunnen zijn dat de keuze voor de verruwde uitingen in het experiment was gebaseerd op de intuïtie van de onderzoeker en niet zozeer op wat de doelgroep als verruwde taal beschouwt. Kolen had namelijk verzuimd na te gaan wat de doelgroep verruwde taal vindt. Een andere mogelijke verklaring voor het uitblijven van een effect is dat krantenberichten waren gebruikt als stimulusmateriaal. Het zou een logischere keuze zijn om berichten te gebruiken waar grove taal ook daadwerkelijk in voorkomt, zoals internetreacties op nieuwsberichten.

2.3 | De onderzoeksvraag

Omdat er nog geen onderzoek gedaan is naar taalverruwing in internetreacties, worden er nog meer factoren onderzocht dan alleen taalgebruik. Verruwde taal zou wellicht geen rol hoeven spelen bij hoe jongvolwassenen tegen internetreacties in het algemeen aankijken, omdat ze verwachten dat verruwde taal niet ongebruikelijk is in internetreacties.

Grove taal in internetreacties wordt wellicht negatiever beoordeeld door jongvolwassenen die negatief staan tegenover taalverruwing, omdat ze grove taal al onfatsoenlijk vinden. Een voorbeeld is de leerling, die de campagne Kanker verziekt je taal is gestart, om haar medescholieren op te laten houden met het gebruiken van grove taal.

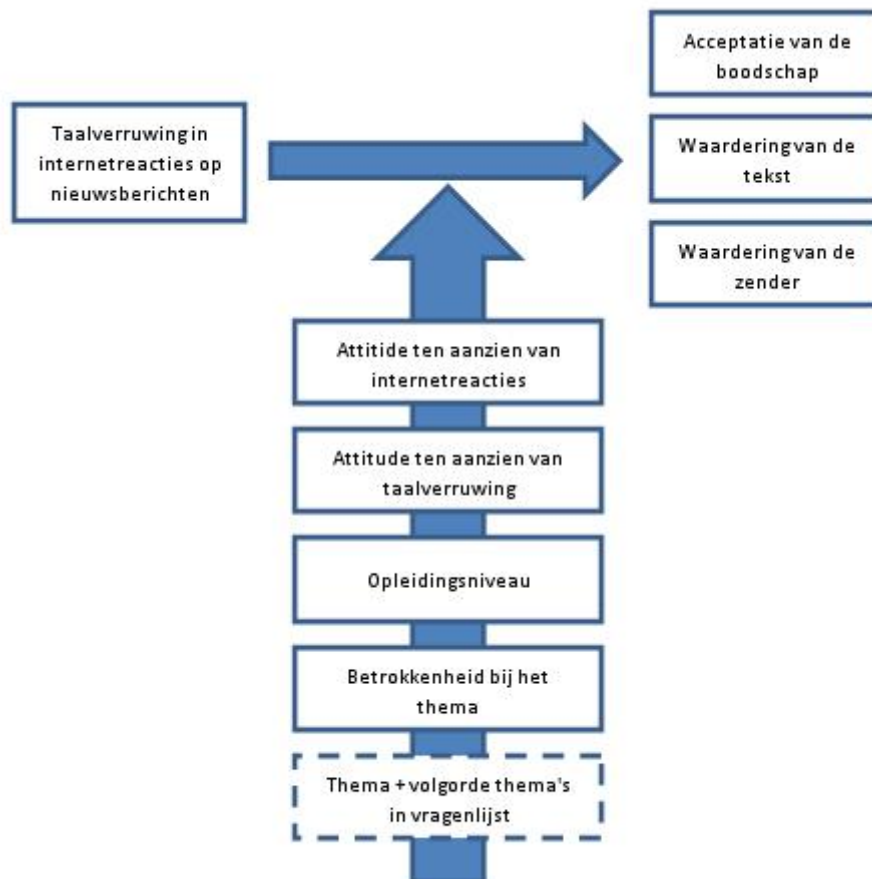
Een andere factor die meegenomen wordt in dit onderzoek is of jongvolwassenen met een laag of hoog opleidingsniveau taalverruwing in internetreacties anders beoordelen. Jongvolwassenen die laagopgeleid zijn, worden mogelijk meer geconfronteerd met verruwde taal in hun omgeving dan jongvolwassenen die hoogopgeleid zijn. Misschien dat de laagopgeleiden verruwde taal minder negatief beoordelen dan de hoogopgeleiden.

De laatste factor is de betrokkenheid bij het thema. Wanneer de jongvolwassenen betrokken zijn bij de thema's, zou het taalgebruik wellicht van invloed kunnen zijn op de acceptatie van de boodschap. Mogelijk wijzen jongvolwassenen verruwde taal eerder af in een tekst, wanneer ze betrokken zijn bij het thema dan wanneer ze niet betrokken zijn bij het thema.

Dit onderzoek geeft een antwoord op de vraag: wat is het effect van taalverruwing in internetreacties op nieuwsberichten op de waardering van de tekst en de zender en de acceptatie van de boodschap, en verschilt dat voor jongeren met een positieve of negatieve houding ten aanzien van internetreacties en taalverruwing, voor jongeren die hoog- of laagopgeleid zijn en voor jongeren die meer of minder betrokken zijn bij het thema?

In figuur 1 geeft het conceptuele model schematisch het kader weer, waarbinnen dit onderzoek uitgevoerd zal worden.

Figuur 1: het conceptuele model

3| Voorstudies

3.1| Voorstudie I

Om het effect van taalverruwing in internetreacties te onderzoeken, is in eerste instantie nagegaan in welke mate en op welke manieren taalverruwing op het internet voorkwam. Met voorstudie I wordt antwoord gegeven op de vraag: hoe kan verruwde taal in internetreacties geanalyseerd worden?

3.1.1| Methode

Van half mei tot begin augustus in 2010 werden 204 internetreacties waarin verruwde taal voorkwam verzameld op verschillende nieuwssites, waaronder Nu.nl, Geenstijl.nl, Telegraaf.nl, en Trouw.nl.

De verruwde internetreacties bleken zinnen te bevatten waarin verruwde woorden aanwezig waren. Een voorbeeld van een verruwde zin zoals deze in een internetreactie voorkwam, was: het is toch één grote hypocriete leugenachtige bende die linkse politieke elite. De verruwde woorden in deze zin waren: hypocriete leugenachtige bende. De woorden linkse politieke elite waren in de context van de zin verruwd, maar als losse woorden niet. Dergelijk woorden werden voor dit experiment niet geanalyseerd.

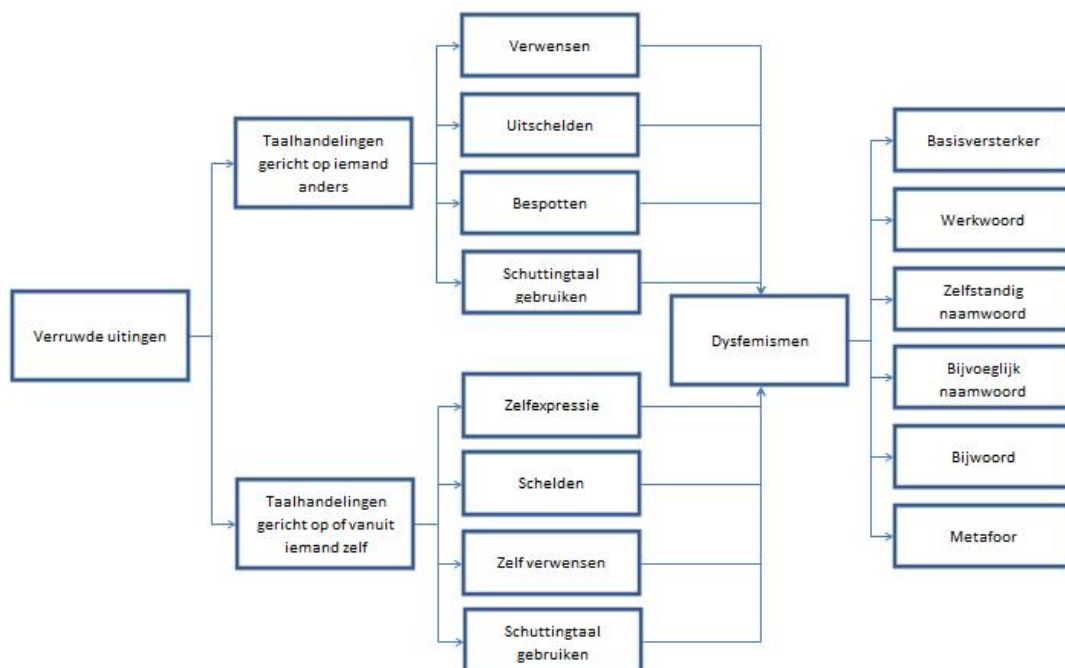
Uitingen konden ofwel gericht zijn op iemand anders, ofwel op of vanuit iemand over onderwerpen in het algemeen. In die twee groepen waren diverse soorten taalhandelingen te onderscheiden. De taalhandelingen die direct aan iemand gericht waren, konden opgevat worden als beledigingen. Door iemand te beledigen kan diegene pijn aangedaan of boos gemaakt worden (Van Dale, 2010). Dergelijke taalhandelingen waren: verwensen, woorden waarmee je een ander iets erg toewentst; uitschelden, iemand aantasten in zijn eer; iemand belachelijk maken, bespotten; schuttingtaal gebruiken, obscene platte woorden gebruiken. Het uiten van verruwde taalhandelingen op of vanuit iemand over situaties in het algemeen waren: zelfexpressie, de eigen gevoelens op een verruwde manier uiten; schelden; zelfverwensing, vloeken; schuttingtaal gebruiken, obscene platte woorden gebruiken.

De analyse van verruwde woorden is gebaseerd op het analyseschema voor geïntensiveerd taalgebruik van Renkema (1997). De definitie van geïntensiveerd taalgebruik is versterkt taalgebruik in situaties dat vergeleken kan worden met neutraal taalgebruik in dezelfde situaties. Er zijn drie manieren waarop geïntensiveerd taalgebruik voor kan komen: lexicaal, semantisch en stilistisch. Van lexicale intensivering is sprake als woorden kunnen worden geschrapt. De geïntensiveerde uiting is dan bijvoorbeeld overvol of urenlang en de neutrale uiting vol of lang. Semantische intensivering gaat op voor woorden die vervangen kunnen worden door een woord met een minder specifieke betekenis. De geïntensiveerde uiting is dan bijvoorbeeld schitterend of kolossaal en de neutrale uiting mooi of groot. Bij stilistische intensivering moet een stijlfiguur herschreven kunnen worden tot gewoon proza.

De geïntensiverde uiting is dan bijvoorbeeld hij heeft geen rooie cent of hij delft het onderspit en de neutrale uiting hij bezit niets of hij verliest. Volgens Renkema vallen onder deze drie manieren van intensiveren achttien categorieën. Lexicale intensiveerders worden onderscheiden in (1) basisversterkers, (2) tijdsaanduidingen, (3) plaatsaanduidingen, (4) kwantificators, (5) kwalificators, (6) preciseerders en (7) onverwachtheids-partikels. Semantische intensiveerders worden onderscheiden in (8) werkwoorden, (9) zelfstandige naamwoorden, (10) bijvoeglijke naamwoorden en (11) bijwoorden. Stilistische intensiveerders worden onderscheiden in (12) herhalingen, (13) tautologieën, (14) pleonasmen, (15) climaxen, (16) litotes, (17) vergelijkingen en (18) metaforen.

Renkema (1997) gebruikt in zijn analyseschema geen negatief geïntensiveerd taalgebruik. Uit de verzamelde internetreacties in deze voorstudie bleek dat iemand die zich op een verruwde manier uit, eerder praat over iemand belazeren dan over iemand bedriegen of over wat een teringzooi dan over wat een troep. Het waren de negatieve versterkte pendanten van de neutrale uitingen. Renkema noemt deze negatieve intensiveringen dysfemismen: dysfemismen hebben vaak een asociale lading en worden ruwer geformuleerd dan nodig (Renkema, 2008). Waar Renkema (1997) in zijn analyseschema achttien verschillende categorieën schaarde onder de drie manieren van intensiveren, kon voor de dysfemismen gebruik gemaakt worden van zes categorieën. Niet elke categorie kwam namelijk in de verzamelde internetreacties als dysfemisme voor. De categorieën die veelvuldig voorkwamen als dysfemisme waren de basisversterkers, werkwoorden, zelfstandige naamwoorden, bijvoeglijke naamwoorden, bijwoorden en metaforen. Voor de verruwde uitingen in het corpus is het volgende analyseschema opgesteld (zie figuur 2).

Figuur 2: analyseschema verruwde uitingen

3.1.2| Resultaten

Alle verruwde uitingen in het corpus werden op basis van het schema in figuur 2 geanalyseerd.

In tabel 1 staat het aantal dysfemismen dat voorkwam in het corpus van de verruwde uitingen in de internetreacties. Per dysfemisme worden twee voorbeelden weergegeven.

Tabel 1: zes dysfemismen die in de verruwde taalhandelingen in internetreacties voorkwamen met per dysfemisme het aantal en twee voorbeelden

Dysfemisme	Aantal N=183	Voorbeelden
Basisversterker	23	Doodvermoeiend Lulkoek
Werkwoord	44	Verkloten Uitkotsen
Zelfstandig naamwoord	50	Onzinmanagers Graaicircus
Bijvoeglijk naamwoord	21	Nodeloze Idiote
Bijwoord	23	Gezeik Verziekt
Metafoor	22	Dit soort types moet zich de ogen uit het hoofd schamen Want dit loopt hier in dit land de spuigaten uit

De dysfemismen waren onderdelen van de zinnen die in de internetreacties voorkwamen. Eerder was al geconstateerd dat de verruwde zinnen in internetreacties taalhandelingen waren. De zin jullie zijn nodeloze directeuren en onzinmanagers kan opgevat worden als de taalhandeling uitschelden. Woorden die los van de taalhandelingen niet verruwd waren, werden voor dit experiment niet geanalyseerd. In het voorbeeld jullie zijn nodeloze directeuren en onzinmanagers is dat het woord directeuren. Voorbeelden van andere taalhandelingen gericht op iemand anders waren: weg met die vermoeiende vent!; oprotten met die vieze gore hond van een Geert Wilders!; jullie zijn nodeloze directeuren en onzinmanagers!; jullie zijn zakkenvullers en niets anders; sjonge jonge, hoe blind en dom kun je nog zijn; nationaliseer de hele zorg, en doe als overheid nu gewoon eens je werk, in plaats van dat modieuze gegraai, gedraai en gezwets; jullie werken je steeds dieper in de shit; ze liggen letterlijk in de stront. De zin jullie zijn nodeloze directeuren en onzinmanagers kan opgevat worden als uitschelden.

Voorbeelden van taalhandelingen gericht op of vanuit iemand waren: wat een lulkoek verhalen toch; we worden bedonderd door die zoi daar in Den Haag; in mijn ogen ben je dan een alleenheerser, dwingeland, onderdrukker en een tiran. Met andere woorden een dictator;

schei toch uit!; lijkt Godverdomme wel het buitenland hier; een gotspe, dat is het; shit happens;
wat een bul shit.

3.2| Voorstudie II

Om het stimulusmateriaal te kunnen ontwikkelen, is met voorstudie II nagegaan of jongvolwassenen de dysfemismen uit voorstudie I als verruwd zagen. Er wordt antwoord gegeven op de vraag: in hoeverre vinden jongvolwassenen de uitingen in geschreven tekst verruwd?

3.2.1| Methode

Met een schriftelijke enquête werd gevraagd in hoeverre de doelgroep uitingen grof vond. Er werden in totaal 24 sets van uitingen aangeboden. Elke set uitingen kwam in drie varianten voor: een neutrale, een verruwde en een sterk verruwde variant. Een neutrale variant was bijvoorbeeld: elk persoon kan boodschappen doen. De verruwde variant van deze zin was: elke mongool kan boodschappen doen. Een sterk verruwde variant van deze zin was: elke debiel kan boodschappen doen. De verruwde woorden werden in zinsverband aangeboden, omdat in het daadwerkelijke experiment de uitingen ook in een zin zouden staan. Elk dysfemisme kwam vier keer voor. Ook kwamen zeven sets van fillers in de lijst voor in twee varianten: een neutrale en een verruwde variant. In totaal werden honderd zinnen beoordeeld die verdeeld waren over twee porties. De zinnen werden beoordeeld op een zevenpuntsschaal van 1 (helemaal niet grof) tot 7 (heel erg grof).

61 respondenten hebben deelgenomen aan de enquête. 29 respondenten zaten in de zesde klas op het vwo van het College Vos in Vlaardingen en 32 respondenten zaten in het tweede jaar op het mbo van de opleiding Economie & Administratie van het ROC Flevoland. 17 mbo'ers kregen de ene portie zinnen en 15 Mbo'ers de andere; 15 vwo'ers kregen de ene portie zinnen en 14 vwo'ers de andere. Er deden ongeveer evenveel jongens als meisjes mee aan de enquête. In bijlage (1) is de enquête integraal opgenomen.

Tabel 2 geeft de 24 sets uitingen weer met voor elke set de uiting in de drie varianten, de fillers uitgezonderd.

Tabel 2: 24 sets uitingen in drie varianten, gerangschikt naar dysfemisme

Dysfemisme	Neutrale variant	Verruwde variant	Sterk verruwde variant
Metafoor	Ik vind er niks meer aan	Ik vind er geen zak meer aan	Ik vind er geen reet meer aan
Metafoor	De overheid legt ons regels op	De overheid splitst ons regels door de maag	De overheid duwt ons regels door de strot
Metafoor	Je moet je schamen	Je moet je diep schamen	Je moet de ogen uit je kop schamen
Metafoor	Het gaat niet goed in dit land	Het gaat helemaal mis in dit land	Het loopt de spuigaten uit in dit land
Zelfst. nw.	Wat een geklets	Wat een gezeur	Wat een gezeik
Zelfst. nw.	Ik ben tegen de overheid	Ik ben tegen die slijmpolitiek	Ik ben tegen die puinzooi in Den Haag
Zelfst. nw.	Elk persoon kan boodschappen doen	Elke debiel kan boodschappen doen	Elke mongool kan boodschappen doen
Zelfst. nw.	Die troep is verslavend	Die puinhoop is verslavend	Die teringzooi is verslavend
Werkwoord	De hele branche gaat eraan	De hele branche gaat naar de haaien	De hele branche gaat naar de klote
Werkwoord	Ons land gaat eraan	Ons land gaat naar de klote	Ons land gaat naar de tering
Werkwoord	De kroegcultuur wordt geplaagd door het rookverbod	De kroegcultuur wordt bedreigd door het rookverbod	De kroegcultuur wordt gemolesteerd door het rookverbod
Werkwoord	Zij voelen zich bedrogen	Zij voelen zich bedonderd	Zij voelen zich belazerd
Bijv. nw.	Valse criminelen zullen altijd dezelfde criminelen blijven	Laaghartige criminelen zullen altijd dezelfde criminelen blijven	Vuile criminelen zullen altijd dezelfde criminelen blijven
Bijv. nw.	Er hangt een vieze lucht	Er hangt een ranzige lucht	Er hangt een gore lucht
Bijv. nw.	Het zijn stomme regels van de overheid	Het zijn achterlijke regels van de overheid	Het zijn krankzinnige regels van de overheid
Bijv. nw.	Ik gebruik zelf ook wel eens die slechte troep	Ik gebruik zelf ook wel eens die gemene troep	Ik gebruik zelf ook wel eens die smerige troep
Bijw.	Ik vind het naar	Ik vind het afschuwelijk	Ik vind het walgelijk
Bijw.	Het is oneerlijk	Het is schandalig	Het is schofterig
Bijw.	Het is onverstandig	Het is idioot	Het is krankzinnig
Bijw.	Het zou erg zijn	Het zou rampzalig zijn	Het zou afschuwelijk zijn
Basisversterker	Moe word ik ervan	Doodop word ik ervan	Doodmoe word ik ervan
Basisversterker	Nederland zit niet te wachten op een streng totaalverbod	Nederland zit niet te wachten op een hard totaalverbod	Nederland zit niet te wachten op een keihard totaalverbod
Basisversterker	Het heeft een hard effect	Het heeft een keihard effect	Het heeft een snoeihard effect
Basisversterker	Het is normaal om drugs te gebruiken	Het is heel normaal om drugs te gebruiken	Het is doodnormaal om drugs te gebruiken

3.2.2| Resultaten

Per set uitingen is bekeken welke variant het laagste gemiddelde en het hoogste gemiddelde had. Van het verschil tussen beiden werd de effectgrootte berekend. D-waardes tussen .20 en de .49 worden als een klein effect beschouwd; D-waardes tussen .50 en .79 worden als een middelgroot effect beschouwd (Cohen, 1992).

Tabel 3 laat de neutrale en verruwde varianten per set zien met de gemiddelde scores en de effectgroottes.

Tabel 3: Per set grofheidsscores en effectgroottes (r) (tussen haakjes de standaarddeviaties; 1 = helemaal niet grof; 7 = heel erg grof)

Neutrale uitingen		Verruwde uitingen		r
Ik vind er niks meer aan	1,97 (1,35)	Ik vind er geen reet meer aan	3,53 (1,55)	.47
De overheid legt ons regels op	1,84 (1,48)	De overheid duwt ons regels door de strot	3,75 (1,78)	.50
Je moet je diep schamen	1,69 (1,17)	Je moet je ogen uit je kop schamen	3,21 (1,70)	.46
Ik ben tegen de overheid	2,45 (1,98)	Ik ben tegen die puinzooi in Den Haag	3,19 (1,75)	.40
Wat een gezeur	2,31 (1,55)	Wat een gezeik	3,13 (1,50)	.54
Elk persoon kan boodschappen doen	1,41 (0,91)	Elke mongool kan boodschappen doen	4,52 (1,79)	.74
Die puinhoop is verslavend	2,69 (1,34)	Die teringzooi is verslavend	4,72 (1,67)	.56
De hele branche gaat eraan	2,47 (1,47)	De hele branche gaat naar de klote	4,56 (1,65)	.56
Ons land gaat eraan	2,55 (1,55)	Ons land gaat naar de tering	4,55 (1,74)	.52
Valse criminelen zullen altijd dezelfde criminelen blijven	3,21 (1,88)	Vuile criminelen zullen altijd dezelfde criminelen blijven	3,90 (1,12)	.22
Er hangt een vieze lucht	1,91 (1,42)	Er hangt een gore lucht	4,10 (1,97)	.54
Het is onverstandig	1,17 (0,60)	Het is idioot	3,21 (1,52)	.66

Uit tabel 3 bleek dat de verschillen tussen de neutrale en de verruwde varianten klein tot middelgroot waren. De bovenstaande uitingen zijn gebruikt in het stimulusmateriaal.

4| Methode

4.1| Onderzoeksopzet

Er is een experimenteel onderzoek uitgevoerd. Het taalgebruik (neutraal, verruwd) was de onafhankelijke variabele en de waardering van de tekst en de zender en de acceptatie van de boodschap de afhankelijke variabelen. Als moderatoren waren opgenomen de houding van de lezer ten aanzien van internetreacties, de houding van de lezer ten aanzien van taalverruwing, het opleidingsniveau en de betrokkenheid van de lezer bij het thema van de stimulusteksten. Er is gecontroleerd voor de volgorde van de thema's (thema 1 – thema 2, thema 2 – thema 1). Het experiment had een tussen-proefpersoon-design: respondenten lazen twee teksten in de neutrale óf in de verruwde varianten.

4.2| Materiaal

De teksten bestonden uit twee onderdelen: de nieuwsberichten en de internetreacties. De nieuwsberichten waren niet gemanipuleerd. Ze gingen over een thema waarop werd gereageerd. Het taalgebruik in de reacties op het nieuwsbericht zelf was gemanipuleerd. Het nieuwsbericht over het rookverbod ging over het voorstel van een actiecomité om het rookverbod voor kleine horecaondernemingen te versoepelen, zodat kleine cafés gered zouden worden van hun faillissement. Het nieuwsbericht over harddrugs ging over het idee om harddrugs te legaliseren. De overheid hoopte met het doorvoeren van dit idee de verkoop van harddrugs te reguleren en de criminaliteit te verminderen. De nieuwsberichten waren gebaseerd op twee bestaande nieuwsberichten op het internet (De Telegraaf, 2010b, De Pers, 2008b). Deze berichten zijn enigszins ingekort en zo neutraal mogelijk gehouden. In kader 1 staat het nieuwsbericht over het voorstel om het rookverbod te versoepelen.

Kader 1: het nieuwsbericht over het voorstel om het rookverbod voor kleine cafés te versoepelen

Omzet kleine cafés keldert

november 2010 - De omzet van kleine horecaondernemingen is sinds de invoering van het rookverbod gekelderde. Dat blijkt uit de cijfers die een Horeca Actiecomité uit Tilburg heeft verzameld. Door de dalende omzetcijfers te registreren probeert het actiecomité de minister van Volksgezondheid te overtuigen het rookverbod te versoepelen en daarmee de kleine cafés van hun ondergang te redden.

In kader 2 staat het nieuwsbericht over het idee om harddrugs te legaliseren.

Kader 2: het nieuwsbericht over het idee om harddrugs te legaliseren

Legaliseer harddrugs in Nederland

november 2010- De Nederlandse Politiebond stelt voor om harddrugs te legaliseren. Zij wijzen erop dat het verbod weinig nut heeft, omdat het niet helpt tegen verslavingen. Wanneer de regering harddrugs legaliseert, kan de verkoop van harddrugs bovendien gereguleerd worden. De Politiebond denkt ook dat de criminaliteit in Nederland daarmee vermindert, omdat de inkomstenbron van criminelen zal inkrimpen.

Het stimulusmateriaal werd gevormd door internetreacties, gebaseerd op de beide nieuwsberichten. De reacties werden geanonimiseerd. In de reacties werden redenen gegeven waarom de schrijvers het niet eens waren met het rookverbod of met het idee om harddrugs te legaliseren. Spelfouten en grammaticale fouten waren uit de internetreacties gehaald. De neutrale en verruwde varianten zijn geselecteerd op basis van de resultaten uit voorstudie II (zie tabel 3). De manipulaties werden zo veel mogelijk over alle reacties verspreid. De soorten dysfemismen werden ook evenredig verspreid over beide thema's. Tabel 4 laat de internetreactie zien over het voorstel om het rookverbod voor kleine cafés te versoepelen. De neutrale en de verruwde internetreactie zijn naast elkaar weergegeven. De gemanipuleerde uitingen zijn onderstreept.

Tabel 4: de neutrale en verruwde internetreactie over het voorstel om het rookverbod voor de kleine cafés te versoepelen (de gemanipuleerde uitingen onderstreept)

Neutrale reactie rookverbod	Verruwde reactie rookverbod
<p>Wat een <u>gezeur</u>. Ik vind het echt oneerlijk dat het rookverbod ooit is ingevoerd. Het is zonde hoe de kroegcultuur geplaagd wordt door de stomme regels van onze eigen overheid. Als het café zijn deuren opent moet het juist stinken naar bier, muffheid en sigaretten. De geur van sigarettenrook heeft nu plaatsgemaakt voor allerlei andere <u>vieze</u> luchten en alle gezellige mensen moeten ineens buiten of in de rookruimte gaan staan. <u>Ik vind er niks meer aan</u> in de kroeg. Het is toch naar dat de overheid de kleine ondernemer allerlei regels <u>oplegt</u>? Moe word ik van <u>de overheid</u>. De Nederlandse horeca zat helemaal niet te wachten op een streng totaalverbod. De hele branche <u>gaat eraan!</u></p>	<p>Wat een <u>gezeik</u>. Ik vind het echt oneerlijk dat het rookverbod ooit is ingevoerd. Het is zonde hoe de kroegcultuur geplaagd wordt door de stomme regels van onze eigen overheid. Als het café zijn deuren opent moet het juist stinken naar bier, muffheid en sigaretten. De geur van sigarettenrook heeft nu plaatsgemaakt voor allerlei andere <u>gore</u> luchten en alle gezellige mensen moeten ineens buiten of in de rookruimte gaan staan. <u>Ik vind er geen zak meer aan</u> in de kroeg. Het is toch naar dat de overheid de kleine ondernemer allerlei regels <u>door de strot duwt</u>? Moe word ik van <u>die puinzooi in Den Haag</u>. De Nederlandse horeca zat helemaal niet te wachten op een streng totaalverbod. De hele branche <u>gaat naar de klote!</u></p>

Tabel 5 laat de internetreactie zien over het idee om harddrugs te legaliseren. De neutrale en de verruwde internetreactie zijn naast elkaar weergegeven. De gemanipuleerde uitingen zijn onderstreept.

Tabel 5: de neutrale en verruwde internetreactie over het idee om harddrugs te legaliseren (de gemanipuleerde uitingen onderstreept)

Neutrale reactie drugsverbod	Verruwde reactie drugsverbod
<p>Ik vind het voorstel om die <u>puinhoop</u> te legaliseren echt <u>onverstandig</u>. Het gaat echt niet goed in dit land. Ik denk dat veel mensen het met mij eens zullen zijn. Het zou toch erg zijn als straks elk <u>persoon</u> drugs bij de supermarkt kan kopen? Mensen mogen niet denken dat het heel normaal is om drugs te gebruiken. Die gemene troep is verslavend en zelfs levensbedreigend bij een overdosis. Ik zou <u>me diep schamen</u> als de overheid de verkoop van die gevaarlijke middelen zou toestaan. De criminaliteit zal er ook niet minder van worden. <u>Valse</u> criminelen zullen altijd dezelfde criminelen blijven. In geval van legalisatie zullen zij zich bedrogen voelen en er juist hard tegenin gaan. Ons land <u>gaat eraan</u> als we hiermee instemmen.</p>	<p>Ik vind het voorstel om die <u>teringzooi</u> te legaliseren echt <u>idiot</u>. Het gaat echt niet goed in dit land. Ik denk dat veel mensen het met mij eens zullen zijn. Het zou toch erg zijn als straks elke <u>mongool</u> drugs bij de supermarkt kan kopen? Mensen mogen niet denken dat het heel normaal is om drugs te gebruiken. Die gemene troep is verslavend en zelfs levensbedreigend bij een overdosis. Ik zou <u>de ogen uit mijn kop schamen</u> als de overheid de verkoop van die gevaarlijke middelen zou toestaan. De criminaliteit zal er ook niet minder van worden. Het gaat echt niet goed in dit land. <u>Vuile</u> criminelen zullen altijd dezelfde criminelen blijven. In geval van legalisatie zullen zij zich bedrogen voelen en er juist hard tegenin gaan. Ons land <u>gaat naar de tering</u> als we hiermee instemmen.</p>

4.3 | Instrumentatie

De vragenlijst bevatte een korte uitleg. In deze uitleg werd verteld wat de thema's waren waarop de respondenten moesten reageren. Ook werd uitgelegd hoe de items in de vragenlijst beantwoord moesten worden. Door de internetreactie op elke pagina van de vragenlijst weer te geven, werd voorkomen dat de respondenten niet terug hoefden te bladeren. In de instructie stond dat alle items, op een paar items na, beoordeeld moesten worden op een zevenpuntsschaal van 1 (helemaal niet mee eens) tot 7 (helemaal mee eens). De vragenlijst is integraal opgenomen in bijlage (2).

Na de instructie vulden de respondenten enkele persoonlijke gegevens in: het geslacht, de leeftijd en de opleiding (zie ((1))).

- (1)
- Ik ben .... jaar;
  - Ik ben een jongen / meisje;
  - Ik volg momenteel de opleiding .....

Voordat een tekst werd aangeboden, werd de houding van de lezer ten aanzien van internetreacties, de houding van de lezer ten aanzien van taalverruwing, de attitude ten aanzien van beide thema's en de betrokkenheid bij beide thema's bevestigd.

Tien vragen werden gesteld over de houding ten aanzien van internetreacties op nieuwsberichten. Er werden drie vragen gesteld over het eigen gedrag op het internet (zie (2)). De antwoorden bestonden uit nooit, soms, vaak of altijd. Zes vragen werden gesteld over de houding ten aanzien van internetreacties. Twee vragen hadden betrekking op de inhoud van internetreacties (zie (3a)), twee vragen hadden betrekking op de schrijvers van internetreacties (zie (3b)) en twee vragen hadden betrekking op internetreacties in het algemeen (zie (3c)). Ook werd er een ja/nee vraag gesteld (zie (3d)).

- (2) Ik lees nieuwsberichten op het internet;
Ik lees de reacties op nieuwsberichten op het internet;
Ik plaats zelf wel eens een reactie onder een nieuwsbericht op het internet.
- (3) a Ik vind de informatie in internetreacties nuttig;
Ik vind de informatie in internetreacties onbruikbaar;
b Ik vind dat mensen hun ongenoegen uiten in een internetreactie;
Ik vind dat mensen hun kennis delen in een internetreactie;
c Ik neem internetreacties serieus;
Ik vind internetreacties een bron van vermaak;
d Ik vind internetreacties op nieuwsberichten nietszeggend.

De betrouwbaarheid van de drie items in (2) was matig ($\alpha = .61$). De betrouwbaarheid van de constructen in (3) scoorde negatief of laag: inhoud van internetreacties ($\alpha = .52$), schrijvers van internetreacties ($\alpha = -.75$), internetreacties in het algemeen ($\alpha = -.37$). Wanneer de items samengenomen werden, was de betrouwbaarheid nog steeds laag ($\alpha = .33$). De ja/nee vraag bleek voldoende onderscheidend om de steekproef op te kunnen delen in twee groepen. Op basis van deze vraag waren de respondenten op te splitsen in een groep met een positieve houding en een groep met een negatieve houding ten aanzien van internetreacties.

Zeven vragen werden gesteld over de houding ten aanzien van taalverruwing. Twee vragen hadden betrekking op taalgebruik in de maatschappij (zie (4a)), twee vragen hadden betrekking op taalgebruik van politici (zie (4b)) en twee vragen hadden betrekking op taalgebruik op internet (zie (4c)). Ook werd een ja/nee vraag gesteld (zie (4d)).

- (4) a Ik vind het geen probleem als mensen grove taal gebruiken;
Ik neem mensen niet serieus als zij grove taal gebruiken;
b Ik vind dat politici geen grove taal mogen gebruiken;
Ik vind dat politici zorgvuldig moeten zijn in hun woordkeuze;
c Op internet gebruik ik grovere taal dan in mijn echte leven;

- Op internet praat ik netter dan in mijn echte leven;
d Het stoort me als mensen grove taal hanteren.

De betrouwbaarheid van de constructen in (4) was laag: taalgebruik in de maatschappij ($\bullet=.50$), taalgebruik van politici ($\bullet=.59$), taalgebruik op internet ($\bullet=.28$). Wanneer de items samengenomen werden, was de betrouwbaarheid nog steeds laag ($\bullet=-.09$). De ja/nee vraag bleek voldoende onderscheidend om de steekproef op te kunnen delen in twee groepen. Op basis van deze vraag waren de respondenten op te splitsen in een groep met een positieve houding en een groep met een negatieve houding ten aanzien van taalverruwing.

Eén vraag per thema werd gesteld over de attitude ten aanzien van het thema (zie 5a-b)). De attitude is vooraf en na aanbieding van de teksten gemeten. De semantische differentiaal werd beoordeeld op een zevenpuntsschaal.

- (5) a Ik vind het voorstel om het rookverbod voor kleine cafés te versoepelen
onverstandig-verstandig, slecht-goed, onbegrijpelijk-begrijpelijk,
onacceptabel-acceptabel;
b Het idee om harddrugs te legaliseren vind ik onverstandig-verstandig, slecht-
goed, onbegrijpelijk-begrijpelijk, onacceptabel-acceptabel.

De attitudeschalen waren bij zowel de voor- als nameting zeer betrouwbaar: voormeting attitudevraag rookverbod ($\bullet=.91$), nameting attitudevraag rookverbod ($\bullet=.90$), voormeting attitudevraag legaliseren harddrugs ($\bullet=.90$), nameting attitudevraag legaliseren harddrugs ($\bullet=.90$). Voor de voor- en de nametingen zijn de gemiddelden bepaald.

Eén vraag per thema werd gesteld over de betrokkenheid bij het thema (zie 6a-b)). Deze items werden beantwoord met ja of nee.

- (6) a Het rookverbod heeft invloed op mijn leven;
b Het voorstel om harddrugs te legaliseren gaat mij aan.

Nadat deze vragen waren beantwoord, lazen de respondenten de eerste tekst. Direct na lezing werd gevraagd naar waardering van de tekst en de zender, de overtuigingen en de attitude ten aanzien van het thema.

De waardering van de tekst werd bevraagd met vijftien items. Drie vragen hadden betrekking op informatief (zie 7a)), drie vragen hadden betrekking op begrijpelijk (ordelijk) (zie 7b)), drie vragen hadden betrekking op begrijpelijk (helder) (zie 7c)), drie vragen hadden betrekking op gepast (zie 7d)) en drie vragen hadden betrekking op aantrekkelijk (zie 7e)). Ook werd gevraagd naar een rapportcijfer voor de internetreacties op een schaal van 1 tot 10 (zie 7f)).

- (7)
- a Ik vind deze reactie nuttig/leerzaam/zinvol;
  - b Ik vind deze reactie onoverzichtelijk/slordig/rommelig;
  - c Ik vind deze reactie geloofwaardig/duidelijk/helder;
  - d Ik vind deze reactie onbehoorlijk/brutaal/onfatsoenlijk;
  - e Ik vind deze reactie interessant/boeiend/pakkend;
  - f Deze reactie krijgt van mij het rapportcijfer (...).

De constructen voor de tekst over het voorstel om het rookverbod te versoepelen waren betrouwbaar: informatief ($\bullet=.80$), begrijpelijk (ordelijk) ($\bullet=.76$), begrijpelijk (helder) ($\bullet=.66$), gepast ($\bullet=.78$), aantrekkelijk ($\bullet=.82$). De constructen voor begrijpelijkheid (ordelijk, helder) zijn samengenomen en waren betrouwbaar ($\bullet=.79$). Voor de tekst over het idee om harddrugs te legaliseren gold ook een goede betrouwbaarheid van de constructen: informatief ($\bullet=.81$), begrijpelijk (ordelijk), ($\bullet=.74$), begrijpelijk (helder) ($\bullet=.75$), gepast ($\bullet=.81$), aantrekkelijk ($\bullet=.85$). De constructen voor begrijpelijkheid (ordelijk, helder) zijn samengenomen en waren betrouwbaar ($\bullet=.81$). Voor al deze constructen zijn de gemiddelden bepaald.

De waardering van de zender werd bevraagd met twaalf items. Drie vragen hadden betrekking op welwillend (evenwichtig, in omgang met eigen gevoel) (zie 8a)), drie vragen hadden betrekking op welwillend (welgemanierd, in omgang met de ander) (zie 8b)), drie vragen hadden betrekking geloofwaardig (competent) (zie 8c)) en drie vragen hadden betrekking op geloofwaardig (betrouwbaar) (zie 8d)).

- (8)
- a Ik vind de schrijver verstandig/kalm/ernstig;
  - b Ik vind de schrijver onaardig/ongemanierd/vriendelijk;
  - c Ik vind de schrijver ondeskundig/capabel/onbekwaam.
  - d Ik vind de schrijver integer/oneerlijk/oprecht.

De constructen voor de tekst over het voorstel om het rookverbod te versoepelen waren op één construct na laag: welwillend (evenwichtig, in omgang met eigen gevoel) ($\bullet=.31$), welwillend (welgemanierd, in omgang me de ander) ($\bullet=.66$), geloofwaardig (competent) ($\bullet=.58$), geloofwaardig (betrouwbaar) ($\bullet=.39$). Voor de tekst over het idee om harddrugs te legaliseren gold dat de betrouwbaarheid van twee van de vier constructen matig was: welwillend (evenwicht, in omgang met eigen gevoel) ($\bullet=.23$), welwillend (welgemanierd, in omgang met de ander) ($\bullet=.65$), geloofwaardig (competent) ($\bullet=.61$), geloofwaardig (betrouwbaar) ($\bullet=.28$). De feitelijke samenhang tussen deze items werd getoetst met een principale-componentenanalyse met toepassing van varimaxrotatie. Tabel 6 geeft een overzicht van de ladingen van de imagovragen opgedeeld per component na varimaxrotatie.

Tabel 6: ladingen van de imagovragen na varimaxrotatie

		Welwillend	Verstandig	Serius
W1	Ik vind de schrijver ondeskundig	.72	.04	-.04
W2	Ik vind de schrijver onbekwaam	.69	.06	-.06
W3	Ik vind de schrijver onaardig	.69	.10	-.19
W4	Ik vind de schrijver vriendelijk	.59	.03	.05
W5	Ik vind de schrijver capabel	.59	-.04	.35
	Ik vind de schrijver oprecht	.39	.06	.29
V1	Ik vind de schrijver ongemanierd	.32	.71	.10
V2	Ik vind de schrijver verstandig	.43	.66	.10
V3	Ik vind de schrijver kalm	.30	.54	.15
V4	Ik vind de schrijver oneerlijk	.27	.49	-.01
S5	Ik vind de schrijver integer	.07	.14	-.76
S6	Ik vind de schrijver ernstig	.17	-.16	.74
Percentage verklaarde variantie		20.79	15.41	11.81

De analyse leverde drie componenten op. De eerste factor werd bepaald door welwillendheid van de zender (in omgang met de ander): ondeskundig, onbekwaam, onaardig, vriendelijk, capabel (zie W1-5). De tweede factor werd bepaald door de verstandigheid van de zender: ongemanierd, verstandig, kalm, oneerlijk (zie V1-4). De derde factor werd bepaald door de mate waarin de zender als serieus werd beschouwd: integer, ernstig (zie S1-2). Voor deze factoren zijn de gemiddelden bepaald. Het item Ik vind de schrijver oprecht was geen onderdeel van de factoren. De totale verklaarde variantie bedroeg 48 procent.

De overtuigingsvragen werden bevroegd met vier items per thema. Vier vragen hadden betrekking op het voorstel om het rookverbod voor kleine cafés te versoepelen (zie 9a)) en vier vragen hadden betrekking op het idee om harddrugs te legaliseren (zie 9b)).

- (9) a Kleine cafés hebben het moeilijk vanwege het rookverbod;
 Het stinkt meer in de kroeg nu er niet meer gerookt mag worden;
 Sinds het rookverbod is de kroegcultuur veranderd;
 Sinds het rookverbod is ingevoerd, gaan er minder mensen naar cafés;
- b Door het legaliseren van harddrugs wordt de kans op verslaving minder;
 Het legaliseren van harddrugs zorgt ervoor dat de criminaliteit afneemt;
 Door het legaliseren van harddrugs, neemt het gebruik van harddrugs toe;
 Als de overheid harddrugs legaliseert, kan de verkoop van harddrugs gereguleerd worden.

4.4 | Karakterisering steekproef

291 respondenten (65% man, 35% vrouw) hebben deelgenomen aan het experiment. Dit waren andere personen dan de respondenten die deelnamen aan de pretest. 54 procent van de respondenten zat op het mbo op het Scheepvaart en Transport College en het Albeda College in Rotterdam en 46 procent van de respondenten zat op het vwo op het Farelcollege in Ridderkerk, het Erasmiaans Gymnasium in Rotterdam en het College Vos in Vlaardingen. De leeftijd varieerde van 16 tot 25 jaar. De gemiddelde leeftijd van de respondenten was 18 jaar ($SD=1,53$).

De respondenten hadden een negatievere attitude ten opzichte van het idee om harddrugs te legaliseren dan ten opzichte van het voorstel om het rookverbod te versoepelen (attitude legaliseren harddrugs: 2,56, $SD=1,50$; attitude rookverbod: 4,74, $SD=1,65$). De betrokkenheid van de respondenten bij beide thema's was niet groot. 60,5 procent van de mbo'ers en 61 procent van de vwo'ers vond dat het rookverbod niet van invloed op hun leven was ($\chi^2(1)=0,04$, $p=.85$). 73,2 procent van de mbo'ers en 71,6 procent van de vwo'ers vond dat het voorstel om harddrugs te legaliseren hen niet aanging ($\chi^2(1)=0,15$, $p=.70$).

De respondenten lazen soms tot vaak nieuwsberichten op het internet ($M=2,51$, $SD=0,79$). Reacties op nieuwsberichten op het internet werden soms gelezen ($M=1,92$, $SD=0,77$), en slechts zelden werden door de respondenten reacties op nieuwsberichten op het internet geplaatst ($M=1,18$, $SD=0,42$). De respondenten waren neutraal in hun mening dat internetreacties een bron van vermaak zijn ($M=3,86$, $SD=1,78$). De respondenten namen internetreacties in het algemeen niet erg serieus ($M=3,04$, $SD=1,59$): 56,5 procent van de respondenten stond positief ten opzichte van internetreacties en 43,5 procent van de respondenten stond negatief ten opzichte van internetreacties. Mbo'ers en vwo'ers verschilden niet van elkaar in hoe vaak zij nieuwsberichten op het internet lazen (mbo: 2,52, $SD=0,84$; vwo: 2,49, $SD=0,71$; $t(289)=0,40$, $p=.69$) en hoe vaak zij reacties op nieuwsberichten lazen (mbo: 1,90, $SD=0,84$; vwo: 1,93, $SD=0,67$; $t(289)=0,32$, $p=.75$). Mbo'ers en vwo'ers gaven aan dat zij bijna nooit een reactie op een nieuwsbericht op het internet plaatsten (mbo: 1,19, $SD=0,44$; vwo: 1,16, $SD=0,40$; $t(289)=0,69$, $p=.49$). Iets minder dan de helft van de mbo'ers en de vwo'ers vond internetreacties nietszeggend (mbo: 45,2 procent; vwo: 39,6 procent; $\chi^2(1)=1,36$, $p=.24$).

De respondenten stonden neutraal tegenover mensen die grove taal gebruikten ($M=3,89$, $SD=1,98$). De respondenten namen het niet heel erg serieus als mensen grove taal gebruikten ($M=3,65$, $SD=1,78$) en de respondenten gebruikten in het algemeen geen grovere taal op het internet dan in hun echte leven ($M=5,21$, $SD=1,69$). De respondenten namen het niet erg serieus als mensen grove taal gebruikten ($M=3,65$, $SD=1,78$): 43,7 procent van de respondenten stond negatief ten opzichte van taalverruwing en 52,7 procent stond positief ten opzichte van taalverruwing. Mbo'ers en vwo'ers verschilden niet dat ze het geen probleem vonden als andere mensen grove taal gebruikten (mbo: 3,98, $SD=2,07$; vwo: 3,78, $SD=1,87$; $t(288)=0,85$, $p=.40$). Mbo'ers en vwo'ers verschilden ook niet dat ze mensen niet serieus namen als zij grove taal gebruikten, maar vwo'ers namen mensen iets minder serieus als zij

grove taal gebruikten dan mbo'ers (mbo: 3,80, SD=1,88; vwo: 3,47, SD=1,63; $t(289)=1,60$, $p=.11$). Mbo'ers en vwo'ers waren het er in het algemeen niet mee eens dat zij op het internet grovere taal gebruikten dan in hun echte leven (mbo: 5,18, SD=1,78; vwo: 5,25, SD=1,57; $t(288)=0,34$, $p=.74$). 41,4 procent van de mbo'ers stoorde zich als andere mensen grove taal hanteerden, dat gold voor 50,7 procent van de vwo'ers ($\chi^2(1)=1,46$, $p.23$).

Jongens vonden het een minder groot probleem dan meisjes wanneer andere mensen grove taal gebruikten (jongens: 4,25, SD=1,96; meisjes: 3,23, SD=1,85; $t(288)=4,34$, $p<.001$). Meisjes waren sterker van mening dan jongens dat politici zorgvuldig moesten zijn in hun woordkeuze (meisjes: 5,96, SD=1,24; jongens: 5,35, SD=1,55; $t(287)=3,41$, $p<.01$). Jongens en meisjes verschilden niet dat zij grovere taal op het internet gebruikten dan in hun echte leven (jongens: 2,93, SD=1,73; meisjes: 2,54, SD=1,58; $t(288)=1,87$, $p=.062$). 58,8 procent van de meisjes stoorde zich wanneer andere mensen grove taal hanteerden, dat gold voor 38,6 procent van de jongens ($\chi^2(1)=12,54$, $p<.001$).

4.5 | Procedure

Het onderzoek werd klassikaal in de lessen van docenten Nederlands afgenomen. De vragenlijsten werden op papier ingevuld. Gedurende de afnames waren de docenten ook aanwezig, waardoor de orde bewaard kon blijven en de vragenlijsten serieus ingevuld konden worden. Tijdens de introductie werd verteld dat het onderzoek ging over reacties op het internet. De leerlingen hadden de mogelijkheid gedurende het invullen vragen te stellen. Met name de leerlingen op het mbo maakten hier gebruik van. Sommige leerlingen wisten bijvoorbeeld niet wat de woorden capabel of integer betekenden bij het invullen van de imagovragen. Nadat iedereen alles ingevuld had, werd verteld waar het onderzoek daadwerkelijk om ging. De respondenten op het vwo waren gemiddeld 20 minuten bezig en de respondenten op het mbo waren gemiddeld 30 minuten bezig met het invullen van de vragenlijst.

4.6 | Verwerking van de gegevens

De waardering van de tekst en van de zender is geëvalueerd met een variantie-analyse met herhaalde meting met Thema als binnen-proefpersoonfactor en Taalgebruik, Volgorde, Houding ten aanzien van Internetreacties, Houding ten aanzien van Taalverruwing, Betrokkenheid en Opleidingsniveau als tussen-proefpersoonfactoren.

De attitude ten aanzien van het thema is op dezelfde manier geëvalueerd, maar Moment (voor, na) is daarbij ook meegenomen als binnen-proefpersoonfactor.

De overtuigingen zijn geëvalueerd met een-weg anova's met Thema als binnen-proefpersoonfactor en Taalgebruik, Volgorde, Houding ten aanzien van Internetreacties, Houding ten aanzien van Taalverruwing, Betrokkenheid en Opleidingsniveau met als tussen-proefpersoonfactoren.

Aangezien bij geen van de analyses interactie-effecten gevonden werden met de Houding ten aanzien van Internetreacties en Betrokkenheid zijn deze tussen-proefpersoonfactoren niet in de definitieve analyses meegenomen.

5| Resultaten

5.1| Effecten op de waardering van de tekst

Tabel 7 geeft de gemiddelde scores van de tekstwaarderingvragen over de internetreacties in relatie met Taalgebruik en Houding ten aanzien van Taalverruwing.

Tabel 7: scores voor de waardering van de tekst in relatie met Taalgebruik en Houding ten aanzien van Taalverruwing (standaarddeviaties tussen haakjes; 1 = helemaal niet mee eens, 7 = helemaal mee eens)

	Neutraal		Verruwd	
	Grove taal is storend	Grove taal is niet storend	Grove taal is storend	Grove taal is niet storend
Informatief	3,92 (1,18)	3,69 (1,13)	3,40 (1,09)	3,65 (1,36)
Begrijpelijk	4,79 (0,88)	4,81 (0,87)	4,50 (0,92)	4,88 (0,86)
Gepast	4,90 (0,92)	5,06 (0,88)	3,78 (1,08)	4,64 (1,27)
Aantrekkelijk	4,17 (1,17)	3,90 (1,31)	3,92 (1,35)	4,19 (1,44)

Er was een effect van Taalgebruik op informatief ($F(1,265)=5,05$ $p<.05$). De neutrale reacties werden informatiever gevonden dan de verruwde reacties. Er was een interactie-effect van Taalgebruik en Houding ten aanzien van Taalverruwing ($F(1,265)=4,27$, $p<.05$). Gesplitste analyses lieten zien dat de respondenten die in het algemeen grof taalgebruik storend vinden, de verruwde reacties minder informatief vonden dan de neutrale reacties ($F(1,125)=10,30$, $p<.01$). Voor de respondenten die grof taalgebruik niet storend vinden, was er geen verschil ($F<1$). Er was een interactie-effect van Taalgebruik en Thema op informatief ($F(1,265)=5,11$, $p<.05$). Gesplitste analyses lieten zien dat de verruwde reactie over het legaliseren van harddrugs minder informatief werd gevonden dan de neutrale reactie ($F(1,290)=6,54$, $p<.05$). De verruwde reactie over het versoepelen van het rookverbod werd even informatief gevonden als de neutrale reactie ($F<1$). Er waren geen interactie-effecten van Taalgebruik en Volgorde en Taalgebruik en Opleidingsniveau (beide F 's <1).

Er was geen effect van Taalgebruik op begrijpelijk ($F(1,265)=1,52$, $p=.22$). De neutrale en de verruwde reacties werden even begrijpelijk gevonden. Er was een interactie-effect van Taalgebruik en Houding ten aanzien van Taalverruwing ($F(1,265)=4,14$, $p<.05$). Gesplitste analyses lieten zien dat de respondenten die het storend vinden als mensen grove taal hanteerden ($F(1,125)=4,78$, $p<.05$), de verruwde reacties minder begrijpelijk vonden. Voor de respondenten die grove taal niet storend vinden, was er geen verschil ($F<1$). Er waren geen interactie-effecten van Taalgebruik en Thema, Taalgebruik en Volgorde en Taalgebruik en Opleidingsniveau (alle F 's <1).

Er was een effect van taalgebruik op gepast ($F(1,265)=42,43$, $p<.001$). De neutrale reacties werden gepaster gevonden dan de verruwde reacties. Er was een interactie-effect van Taalgebruik en Houding ten aanzien van Taalverruwing op gepast ($F(1,265)=8,06$, $p<.01$). Gesplitste analyses lieten zien dat zowel de respondenten die het storend vinden als mensen

grove taal hanteerden ($F(1,125)=43,56, p<.001$), als de respondenten die het niet storend vinden als mensen grove taal hanteerden ($F(1,140)=6,85, p<.05$), de verruwde reacties minder gepast vonden dan de neutrale reacties. De neutrale reacties werden beiden gepast gevonden. Er was een interactie-effect van Taalgebruik en Thema op gepast ($F(1,265)=9,36, p<.01$). Gesplitste analyses lieten zien dat de verruwde reactie over het legaliseren van harddrugs minder gepast gevonden werd dan de neutrale reactie ($F(1,290)=42,63, p<.001$). De verruwde reactie over het versoepelen van het rookverbod werd ook minder gepast gevonden dan de neutrale reactie ($F(1,290)=9,38, p<.01$). Er was een interactie-effect van Taalgebruik en Opleidingsniveau op gepast ($F(1,265)=6,26, p<.05$). Gesplitste analyses lieten zien dat zowel vwo'ers ($F(1,125)=42,51, p<.001$), als mbo'ers ($F(1,140)=7,81, p<.01$) de neutrale reacties gepaster vonden dan de verruwde reacties; dit verschil was groter voor vwo'ers (neutraal: 5,07 SD=0,12; neutraal: 3,95, SD=0,13) dan voor mbo'ers (neutraal: 4,94, SD=0,12; verruwd: 4,45, SD=0,12). Er was geen interactie-effect van Taalgebruik en Volgorde ($F<1$).

Er was geen effect van Taalgebruik op aantrekkelijk ($F<1$). De neutrale en de verruwde reacties werden even aantrekkelijk gevonden. Er waren geen interactie-effecten van Taalgebruik en de overige factoren (alle $F's<1$, behalve voor Thema: $F(1,265)=2,74, p=.10$); Houding ten aanzien van Taalverruwing ($F(1,265)=3,96, p=.05$).

Tabel 8 geeft het gemiddelde rapportcijfer op een schaal van 1 tot 10 voor de internetreacties in relatie met het taalgebruik.

Tabel 8: rapportcijfer voor de internetreacties in relatie met Taalgebruik en Houding ten aanzien van Taalverruwing (standaarddeviaties tussen haakjes)

	Neutraal		Verruwd	
	Grove taal is storend	Grove taal is niet storend	Grove taal is storend	Grove taal is niet storend
Rapportcijfer internetreacties	6,24 (1,17)	5,98 (1,18)	5,54 (1,27)	5,92 (1,55)

Er was een effect van Taalgebruik op het rapportcijfer ($F(1,237)=6,39, p<.05$). De neutrale reacties werden hoger beoordeeld dan de verruwde reacties. Er was een interactie-effect van Taalgebruik en Houding ten aanzien van Taalverruwing ($F(1,237)=7,50, p<.01$). Gesplitste analyses lieten zien dat de respondenten die het storend vinden als mensen grove taal hanteerden ($F(1,110)=13,97, p<.001$), de neutrale reacties hoger beoordeelden dan de verruwde reacties. Voor de mensen die grove taal niet storend vinden, was er geen verschil ($F<1$). Er waren geen interactie-effecten van Taalgebruik en de overige factoren (alle $F's<1$).

5.2 | Effecten op de waardering van de zender

Tabel 9 geeft de gemiddelde scores van de imagovragen over de internetreacties in relatie met Taalgebruik en Houding ten aanzien van Taalverruwing.

Tabel 9: scores voor de waardering van de zender in relatie met Taalgebruik en Houding ten aanzien van Taalverruwing (standaarddeviaties tussen haakjes; 1 = helemaal niet mee eens, 7 = helemaal mee eens)

	Neutraal		Verruwd	
	Grove taal is storend	Grove taal is niet storend	Grove taal is storend	Grove taal is niet storend
Welwillend	4,13 (0,70)	4,11 (0,71)	3,50 (0,82)	4,03 (0,69)
Verstandig	4,07 (0,86)	4,19 (0,72)	3,84 (0,89)	4,45 (0,77)
Serius	3,81 (0,67)	4,04 (0,61)	3,84 (0,84)	4,00 (0,69)

Er was een effect van Taalgebruik op welwillend ($F(1,260)=17,76$, $p<.001$). De zender van de neutrale reacties werd welwillender gevonden dan de zender van de verruwde reacties. Er was een interactie-effect van Taalgebruik en Houding ten aanzien van Taalverruwing ($F(1,260)=13,29$, $p<.001$). Gesplitste analyses lieten zien dat de respondenten die het storend vinden als mensen grove taal hanteerden ($F(1,124)=28,35$, $p<.001$), de zender van de neutrale internetreacties welwillender vonden dan de zender van de verruwde internetreacties. Voor de respondenten die het niet storend vinden, was er geen verschil ($F<1$). Er was een interactie-effect van Taalgebruik en Thema op welwillend ($F(1,260)=4,72$, $p<.05$). Gesplitste analyses lieten zien dat de verruwde reactie over het legaliseren van harddrugs minder welwillend gevonden werd dan de neutrale reactie ($F(1,289)=18,87$, $p<.001$). Er was geen verschil voor de neutrale en verruwde reactie over het versoepelen van het rookverbod ($F(1,286)=3,22$, $p=.07$). Er waren geen interactie-effecten van Taalgebruik en de overige factoren (alle F 's <1).

Er was geen effect van Taalgebruik op verstandig ($F<1$). Er was een interactie-effect van Taalgebruik en Thema op verstandig ($F(1,265)=7,12$, $p<.01$). Gesplitste analyses lieten dat het effect van Taalgebruik wegviel voor beide thema's (rookverbod: $F<1$); legaliseren van harddrugs: $F(1,290)=1,78$, $p=.18$). De zender van de verruwde reactie over het versoepelen van het rookverbod werd verstandiger gevonden dan de zender van de neutrale reactie. (verruwd: 4,10, $SD=0,82$; neutraal: 3,90, $SD=0,81$). De zender van de verruwde reactie over het legaliseren van harddrugs werd minder verstandig gevonden dan de zender van de neutrale reactie (verruwd: 4,21, $SD=0,90$; neutraal: 4,43, $SD=0,90$). Er waren geen interactie-effecten van Taalgebruik en Volgorde ($F(1,265)=3,41$, $p=.07$), Houding ten aanzien van Taalverruwing ($F(1,265)=5,85$, $p=.05$) en Opleidingsniveau ($F(1,265)=2,39$, $p=.12$).

Er was geen effect van Taalgebruik op serieus ($F<1$). De zender van de neutrale reacties werd gemiddeld even serieus gevonden als de zender van de verruwde reacties. Er waren geen interactie-effecten van Taalgebruik en de overige factoren (alle F 's <1).

5.3 | Effecten op de acceptatie van de boodschap

5.3.1 | Effecten op de overtuigingen

Tabel 10 geeft de gemiddelde scores voor de overtuigingen over het voorstel om het rookverbod te versoepelen voor kleine cafés in relatie met Taalgebruik.

Tabel 10: scores voor de overtuigingen over het rookverbod in relatie met Taalgebruik (standaarddeviaties tussen haakjes; 1 = helemaal niet mee eens, 7 = helemaal mee eens)

	Neutraal	Verruwd
Kleine cafés hebben het moeilijk vanwege het rookverbod	5,73 (1,42)	5,79 (1,30)
Het stinkt meer in de kroeg nu er niet meer gerookt mag worden	3,50 (2,12)	3,47 (2,08)
Sinds het rookverbod is de kroegcultuur veranderd	5,00 (1,60)	5,17 (1,60)
Sinds het rookverbod is ingevoerd, gaan er minder mensen naar cafés	4,66 (1,73)	4,92 (1,74)

Er was geen effect van Taalgebruik op de overtuiging Kleine cafés hebben het moeilijk vanwege het rookverbod ($F < 1$). Er was geen verschil in overtuiging tussen de neutrale en de verruwde reactie. Er waren geen interactie-effecten (Taalgebruik en Houding ten aanzien van Taalverruwing: $F < 1$; Taalgebruik en Opleidingsniveau: $F < 1$; Taalgebruik en Volgorde: $F(1,277)=1,46$, $p=.23$).

Er was geen effect van Taalgebruik op de overtuiging Het stinkt meer in de kroeg nu er niet meer gerookt mag worden ($F < 1$). Er was geen verschil in overtuiging tussen de neutrale en de verruwde reactie. Er waren geen interactie-effecten van Taalgebruik en de overige factoren (alle F 's < 1).

Er was geen effect van Taalgebruik op de overtuiging Sinds het rookverbod is de kroegcultuur veranderd ($F < 1$). Er was geen verschil in overtuiging tussen de neutrale en de verruwde reactie. Er waren geen interactie-effecten van Taalgebruik en de overige factoren (alle F 's < 1).

Er was geen effect van Taalgebruik op de overtuiging Sinds het rookverbod is ingevoerd, gaan er minder mensen naar cafés ($F < 1$). Er was geen verschil in overtuiging tussen de neutrale en de verruwde reactie. Er waren geen interactie-effecten (Taalgebruik en Volgorde: $F < 1$; Taalgebruik en Opleidingsniveau: $F < 1$; Taalgebruik en Houding ten aanzien van Taalverruwing: $F(1,277)=1,28$, $p=.26$).

Tabel 11 geeft de gemiddelde scores voor de overtuigingen over het idee om harddrugs te legaliseren in relatie met Taalgebruik.

Tabel 11: scores voor de overtuigingen over het legaliseren van harddrugs in relatie met Taalgebruik (standaarddeviaties tussen haakjes; 1 = helemaal niet mee eens, 7 = helemaal mee eens)

	Neutraal	Verruwd
Door het legaliseren van harddrugs wordt de kans op verslaving minder	2,15 (1,61)	2,25 (1,69)
Het legaliseren van harddrugs zorgt ervoor dat de criminaliteit afneemt	3,36 (2,02)	3,17 (2,00)
Door het legaliseren van harddrugs, neemt het gebruik van harddrugs toe	5,45 (1,64)	5,57 (1,48)
Als de overheid harddrugs legaliseert, kan de verkoop van harddrugs gereguleerd worden	4,42 (1,90)	4,15 (1,97)

Er was geen effect van Taalgebruik op de overtuiging Door het legaliseren van harddrugs wordt de kans op verslaving minder ($F(1,280)=1,30$, $p=.26$). Er was geen verschil in overtuiging tussen de neutrale en de verruwde reactie. Er waren geen interactie-effecten van Taalgebruik en Volgorde ($F<1$), Houding ten aanzien van Taalverruwing ($F<1$) en Opleidingsniveau ($F(1,280)=2,06$, $p=.15$).

Er was geen effect van Taalgebruik op de overtuiging Het legaliseren van harddrugs zorgt ervoor dat de criminaliteit afneemt ($F<1$). Er was geen verschil in overtuiging tussen de neutrale en de verruwde reactie. Er waren geen interactie-effecten van Taalgebruik en de overige factoren (alle $F's<1$).

Er was geen effect van Taalgebruik op de overtuiging Door het legaliseren van harddrugs, neemt het gebruik van harddrugs toe ($F<1$). Er was geen verschil in overtuiging tussen de neutrale en de verruwde reactie. Er waren geen interactie-effecten van Taalgebruik en de overige factoren (alle $F's<1$).

Er was geen effect van Taalgebruik op de overtuiging Als de overheid harddrugs legaliseert, kan de verkoop van harddrugs gereguleerd worden ($F<1$). Er was geen verschil in overtuiging tussen de neutrale en de verruwde reactie. Er waren geen interactie-effecten van Taalgebruik en Volgorde ($F(1,277)=1,34$, $p=.25$), Houding ten aanzien van Taalverruwing ($F<1$) en Opleidingsniveau ($F(1,277)=3,42$, $p=.07$).

5.3.2| Effecten op de attitude

Tabel 12 geeft de gemiddelde scores voor de attitude over beide thema's voor de voor- en nameting in relatie met Taalgebruik.

Tabel 12: scores voor beide thema's voor voor- en nameting in relatie met Taalgebruik (standaarddeviaties tussen haakjes)

	Neutraal		Verruwd	
	Voor	Na	Voor	Na
Versoepelen rookverbod	4,52 (1,76)	4,75 (1,73)	4,77 (1,83)	4,94 (1,69)
Legaliseren harddrugs	2,48 (1,51)	2,59 (1,62)	2,54 (1,56)	2,62 (1,56)

Er was geen effect van Taalgebruik op het verschil in attitude ($F < 1$). Er was geen verandering in attitude voor zowel de neutrale, als de verruwde reacties. Er was een interactie-effect van Taalgebruik en Volgorde op de attitudes ($F(1,258)=4,97, p < .05$). Gesplitste analyses lieten zien dat voor de respondenten die eerst de tekst over het rookverbod lazen de attitude positiever werd na het lezen van de verruwde reactie ($F(1,134)=5,26, p < .05$); verruwd: 3,76, $SD=0,13$; neutraal: 3,37, $SD=0,12$). Voor de respondenten die eerst de tekst over het legaliseren van harddrugs lazen, was er bijna geen verschil in attitude ($F < 1$); verruwd: 3,69, $SD=0,14$; neutraal: 3,88, $SD=0,14$). Er waren geen interactie-effecten van Taalgebruik en Moment ($F < 1$), Taalgebruik en Thema ($F < 1$), Taalgebruik en Houding ten aanzien van Taalverruwing ($F(1,258)=2,06, p = .15$) en Taalgebruik en Opleidingsniveau ($F < 1$).

6 | Conclusies en discussie

Met dit onderzoek wordt een antwoord gegeven op de vraag wat jongvolwassenen vinden van taalverruwing in internetreacties en of dat verschilt voor jongvolwassenen die positief of negatief aankijken tegen taalverruwing in het algemeen en voor jongvolwassenen die hoog- of laagopgeleid zijn. In de eerste voorstudie is nagegaan in welke mate verschillende vormen van taalverruwing op het internet voorkwamen. Dit is gedaan door in een periode van 3,5 maanden 204 verruwde internetreacties op nieuwsberichten te verzamelen. De reacties waren afkomstig van nieuwssites, zoals Nu.nl, Geenstijl.nl, Telegraaf.nl, en Trouw.nl. De zinnen in de internetreacties waarin grove taal geuit werd, waren taalhandelingen van typen als (zelf)verwensen, uitschelden en bespotten. De verruwde woorden in de taalhandelingen waren versterkt en negatiever dan hun neutrale pendanten, zoals iemand belazeren in plaats van iemand bedriegen of wat een teringzooi in plaats van wat een troep. Deze negatieve intensiveringen worden dysfemismen genoemd. In de tweede voorstudie is bepaald of een aantal verruwde woorden door jongvolwassenen als verruwd werden gezien. Er werden aan 61 jongvolwassenen 24 sets aangeboden met elk drie varianten: neutraal, verruwd en sterk verruwd. De zinnen met de laagste en de zinnen met de hoogste gemiddelden per set werden verwerkt in het stimulusmateriaal.

De internetreacties gingen over het voorstel om het rookverbod voor kleine cafés te versoepelen of over het idee om harddrugs te legaliseren. Een internetreactie bevatte ofwel neutrale ofwel verruwde taal. Per reactie waren in totaal zes woordgroepen gemanipuleerd op basis van de resultaten uit de tweede voorstudie. Daarbij kwamen de zes soorten dysfemismen in gelijke mate voor. De respondenten kregen over beide thema's een nieuwsbericht en een internetreactie te lezen. Met een vragenlijst werden vragen gesteld over de waardering van de tekst, de zender en de acceptatie van de boodschap.

Verruwd taalgebruik in internetreacties werd minder gepast gevonden dan neutraal taalgebruik. Alle respondenten, ongeacht hun opleidingsniveau en hun mening over grof taalgebruik in het algemeen, vonden de verruwde internetreacties ongepast. De respondenten die negatief waren over grof taalgebruik vonden de verruwde internetreacties bovendien minder informatief. De verruwde internetreactie over het legaliseren van harddrugs werd minder gepast en minder informatief gevonden dan de verruwde internetreactie over het versoepelen van het rookverbod.

De zenders van de verruwde internetreacties werden door de respondenten die grove taal storend vinden, minder welwillend gevonden dan de zenders van de neutrale internetreacties. De zender van de verruwde internetreactie over het legaliseren van harddrugs werd negatiever beoordeeld op welwillendheid en verstandigheid dan de zender van de verruwde internetreactie over het versoepelen van het rookverbod. De respondenten vonden zowel de neutrale, als de verruwde reacties even begrijpelijk en aantrekkelijk. De

zenders van de neutrale en de verruwde internetreacties werden even verstandig en serieus gevonden.

Voor de respondenten was er geen verschil in attitude na het lezen van zowel de verruwde, als de neutrale internetreacties. Verruwd taalgebruik maakte ook geen verschil voor de overtuigingen.

De betrokkenheid bij de thema's en de manier waarop de respondenten aankeken tegen internetreacties, bleken geen relatie te hebben met de reacties op het taalgebruik in de internetreacties.

Veel mensen in de samenleving vinden grove taal onfatsoenlijk. Ook op het internet, waar alledaagse grove taal niet ongebruikelijk is, gaan webbeheerders de strijd aan met grove taal. Dit onderzoek toont aan dat jongvolwassenen van elk opleidingsniveau en of ze taalverruwing wel of niet storend vinden, het gebruik van grove taal in internetreacties zelf ook niet gepast vinden. Deze uitkomst is in tegenspraak met het onderzoek van Kolen (2009). In haar onderzoek naar verruwde taal in citaten van politici in de lokale of landelijke politiek bij lezers van lokale of landelijke krantenberichten kwam naar voren dat studenten de verruwde taal in de landelijke krantenberichten correcter en aantrekkelijker vonden. De studenten vonden neutrale taal wellicht correcter en aantrekkelijker, omdat de neutrale en de verruwde woorden niet onderscheidend genoeg waren. Wat wel onderzocht is voor dit experiment en wat Kolen niet gedaan heeft, is dat ze de verruwde woorden uit haar experiment, zoals belachelijk en verbijsterd, niet getoetst heeft bij de studenten. Mogelijk vonden de studenten de woorden niet verruwd en vonden ze daardoor de verruwde taal minder saai en correcter dan de zwakkere pendant. De volwassenen vonden de verruwde taal minder correct en minder begrijpelijk dan de neutrale taal. Dat de volwassenen verruwde taal minder correct vonden, is wel in lijn met dit experiment. Voor hen ligt de grens van wat fatsoenlijk taalgebruik is wellicht anders.

Jongvolwassenen met een negatieve kijk op taalverruwing vinden grove taal minder informatief dan neutrale taal. Het feit dat verruwde taal minder informatief gevonden wordt, kan te maken hebben met dat bepaalde verruwde woorden, zoals mongool en die puinzooi in Den Haag, ook echt minder inhoudelijke typering zijn. Met de overheid wordt heel duidelijk naar een bepaalde groep mensen verwezen, dat is veel minder duidelijk met die puinzooi in Den Haag.

Jongvolwassenen vinden grove taal niet minder aantrekkelijk. Dit is geen vreemd resultaat, gezien schoonheid niet het argument is om neutrale taal te gebruiken, maar fatsoen. Dat geldt ook voor begrijpelijkheid. Het is logisch dat jongvolwassenen grove taal niet minder begrijpelijk vinden dan neutrale taal, omdat immers ook niet gedacht wordt dat verruwde taal afbreuk doet aan de begrijpelijkheid, maar wel aan zaken als fatsoenlijkheid.

Jongvolwassenen vinden de zenders van de verruwde internetreacties minder welwillend. De zenders worden niet aardig gevonden door de verruwde toon die negatief overkomt.

Bij de keuze voor internetreacties over het versoepelen van het rookverbod en het legaliseren van harddrugs werd gedacht dat deze thema's aan zouden sluiten bij de belevingswereld van jongvolwassenen; sigaretten en drugs zijn onderwerpen waar ze vaak mee geconfronteerd worden. De invloed van taal was voor beide teksten hetzelfde, echter de attitude van de respondenten over het legaliseren van harddrugs was voor de neutrale en de verruwde internetreactie veel negatiever dan de attitude over het versoepelen van het rookverbod. Het feit dat de jongvolwassenen negatiever zijn over het legaliseren van harddrugs, kan mogelijk worden toegeschreven aan hoe zij over dat specifieke thema denken: het gebruiken van harddrugs is misschien minder geaccepteerd dan het roken van een sigaret. Verruwde taal werd onfatsoenlijker gevonden bij het onderwerp waar ze zichzelf het minst in konden vinden. Het lijkt erop dat naarmate de jongvolwassenen het minder eens zijn met een stellingname, de invloed van taalgebruik zich sterker doet gelden. In vervolgonderzoek zal nagegaan moeten worden wat de invloed van taalgebruik is voor stellingnames waar de jongvolwassenen het wel mee eens en waar ze het niet mee eens zijn. Dit geldt bijvoorbeeld voor thema's waarin een uitgesproken politieke voorkeur aanwezig is. Het is denkbaar dat wanneer een tegenstander van de desbetreffende politieke voorkeur de verruwde internetreactie leest, de verruwde taal negatiever beoordeelt dan wanneer een voorstander de verruwde internetreactie leest.

Dat er na het lezen van zowel de neutrale, als de verruwde internetreacties geen verschil was in de attitude van de jongvolwassenen, is mogelijk te verklaren doordat jongvolwassenen hun mening niet laten beïnvloeden door anonieme zenders van internetreacties. Jongvolwassenen kiezen er zelf steeds vaker voor niet meer anoniem te zijn op het internet. Zij zijn actief op netwerksites als Hyves, Facebook en Twitter, waar ze openlijk onder hun eigen naam voor hun mening uitkomen (Wortham, 2010). Met vervolgonderzoek zou nagegaan kunnen worden of grove taal de mening van jongvolwassenen op een negatieve manier beïnvloedt wanneer de internetreacties niet geanonimiseerd zijn. Wanneer een reactie persoonlijker gemaakt wordt, trekken de lezers zich wellicht meer aan van de verruwde taal dan wanneer een anoniem persoon verruwde taal gebruikt.

In dit onderzoek zijn bepaalde kenmerken, zoals etnische afkomst, religie en woonplaats niet meegenomen. Misschien zullen allochtonen een andere beeld hebben van wat grove taal is, zullen de grenzen van gereformeerde of islamitische jongvolwassenen sneller overschreden worden wanneer grove taal geuit wordt, helemaal wanneer de woorden God, Jezus of Allah gebruikt worden, en verschilt het per stad of dorp wat jongvolwassenen gewend zijn op het gebied van grof taalgebruik. Wanneer deze factoren opgenomen worden in vervolgonderzoek, wordt grove taal misschien nog minder gepast en minder informatief gevonden en wordt de zender van grove taal als nog minder welwillend gezien.

Het is zinvol dat sommige politici, media en organisaties de grenzen bewaken van wat fatsoenlijk taalgebruik is, al is het maar om erop te blijven hameren dat grove taal niet gepast is. Nader onderzoek zal echter uit moeten wijzen of alle jongvolwassenen grove internetreacties niet gepast en niet informatief vinden en de zender van grove taal niet welwillend. Het lijkt erop dat de jongvolwassenen in dit experiment zich er in ieder geval

bewust van zijn wat wel en niet door de beugel kan en daar denken ze niet anders over dan politici, media, organisaties en webbeheerders die zich inzetten voor fatsoen in de Nederlandse samenleving.

Literatuur

- Bootsma, P.R., Hoetink, A.C., Over lijken. Ontoelaatbaar taalgebruik in de Tweede Kamer. 1^e druk. Amsterdam: Boom, 2006.
- Burgoon, M., Miller, G.R., 'An expectancy interpretation of language and persuasion.' In: Giles, H., St. Clair, R. (Eds.), Recent advances in language, communication and social psychology, Lawrence Erlbaum, London 1985, p. 199-229.
- Breukers, C., & Roze, M., Schrijfwijzer voor het web. 1^e druk. Uitvoering: Paperback, 2009.
- Cacioppo, J.T., Feng Kao, C., Petty, R.E., and R. Rodriguez, 'Central and Peripheral Routes to Persuasion: An Individual Difference Perspective.' In: Journal of Personality and Social Psychology (51) 1986-5, p. 1032-1043.
- Cohen, J., 'A power primer.' In: Psychological Bulletin (112) 1992-1, p. 155-159.
- Hoeken, H., Het ontwerp van overtuigende teksten. Wat onderzoek leert over de opzet van effectieve reclame en voorlichting. 1^e druk. Bussum: Coutinho, 1998.
- Kolen, B. 'Taalverruwing in citaten van politici: effecten op lezers van krantenberichten'. Masterthesis, Universiteit van Tilburg, 2009.
- Renkema, J., 'Geintensiveerd taalgebruik: een analyseschema. In: H. van den Bergh e.a. (red.), Taalgebruik ontrafeld, Dordrecht: Foris Publications, 1997, p. 495-504.

Geraadpleegde websites

- Ans-online, (2008). 'Het Issue – Taalstrijd in de Kamer'. (<http://www.ans-online.nl/opinie/issue/het-issue-taalstrijd-in-de-kamer>) (geraadpleegd op 17 januari, 2011)
- Bond tegen het vloeken, (2010a). '10 vragen over vloeken'. (<http://www.bondtegenvloeken.nl/index.php?paginaID=37>) (geraadpleegd op 27 juli, 2010)

- Bond tegen het vloeken, (2010b) 'Activiteiten Bond tegen het vloeken'.
(<http://www.bondtegenvloeken.nl/index.php?paginaID=30>) (geraadpleegd op 17 januari, 2011)
- Blanken, H. (2007), 'Normaal mens + anonimiteit + podium = knettergek'.
(<http://www.denieuwereporter.nl/2007/05/normaal-mens-anonimiteit-podium-knettergek/>) (geraadpleegd op 16 januari, 2010)
- Dagelijkse Standaard, (2010). 'Huisregels'. (<http://www.dagelijksestandaard.nl/huisregels>)
(geraadpleegd op 17 januari, 2011)
- De Pers, (2007). 'Vloekmonitor: weer meer gevloekt op televisie'.
(<http://www.depers.nl/binnenland/59704/Weer-meer-gevloekt-op-televisie.html>)
(geraadpleegd op 16 januari, 2010)
- De Pers, (2008a). 'Weer meer gevloekt op televisie'.
(<http://www.depers.nl/entertainment/203479/Weer-meer-gevloekt-op-tv.html>)
(geraadpleegd op 16 januari, 2011)
- De Pers, (2008b). 'Omzet kleine kroegen keldert door rookverbod'.
(<http://www.depers.nl/binnenland/253849/Omzet-kleine-kroegen-keldert.html>)
(geraadpleegd op 19 januari, 2011)
- De Telegraaf, (2010a). 'De Huisregels'. (<http://www.telegraaf.nl/reacties/huisregels/>)
(geraadpleegd op 16 januari, 2011)
- De Telegraaf, (2010b). 'Legaliseer soft- en harddrugs'.
(http://www.telegraaf.nl/binnenland/6649182/Legaliseer_soft-en_harddrugs.html) (geraadpleegd op 19 januari, 2011)
- Geenstijl, (2007). 'Ga eens DEAUD forever'.
(http://www.geenstijl.nl/mt/archieven/2007/05/van_jole_blanken_stasi_praktij.html)
(geraadpleegd op 19 januari, 2011)
- Gorp, C. van, (Trouw, 2008a). 'Kamerleden willen af van grof taalgebruik'.
(http://www.trouw.nl/nieuws/politiek/article1874641.ece/Kamerleden_willen_af_van_grof_taalgebruik.html) (geraadpleegd op 15 oktober, 2010)
- Gorp, C. van, (Trouw, 2008b). 'Remkes wil ruw taalgebruik in Kamerdebatten aanpakken'.
(<http://www.trouw.nl/nieuws/nederland/article1811976.ece>) (geraadpleegd op 15 oktober, 2010)

- Geweldloos Actief, (1995). 'Pesten op school aanpakken'.
(<http://www.geweldloosactief.nl/pestscha05.html>) (geraadpleegd op 18 januari, 2011)
- Infonu, (2010) 'South Park: Van grove humor tot diepgaand verhaal?' (<http://muziek-en-film.infonu.nl/televisie/34543-south-park-van-grove-humor-tot-diepgaand-verhaal.html>) (geraadpleegd op 16 januari, 2010)
- Kerknieuws, (2010). 'Kind vloekt steeds eerder'.
(<http://www.kerknieuws.nl/nieuws.asp?old=18914>) (geraadpleegd op 16 januari, 2010)
- Kijkwijzer, (2010). 'Wat is kijkwijzer?' (<http://www.kijkwijzer.nl/pagina.php?id=2>)
(geraadpleegd op 17 januari, 2010)
- Kuitenbrouwer, J., (HP de Tijd, 2010). 'Kuitenbrouwer: Taalverruwing in het parlement'.
(<http://www.hpdetijd.nl/2010-04-13/kuitenbrouwer-taalverruwing-in-het-parlement>)
(geraadpleegd op 5 september, 2010)
- Maas, J., (Trouw, 2008). 'Alleen Nederland heeft geenstijl.nl'
(http://www.trouw.nl/achtergrond/deverdieping/article1872356.ece/Alleen_Nederland_heeft_geenstijl.nl_.html) (geraadpleegd op 22 januari, 2011)
- Mediacourant, (2008). 'Robert Jensen: Astrid Joosten is een volgevreten trut'.
(<http://www.mediacourant.nl/?p=5099>) (geraadpleegd op 16 januari, 2010)
- Mediadebat, (2007). 'Vechten tegen de trollen, over anonieme reacties op internet'.
(http://www.mediadebat.nl/index.php?Itemid=33&id=85&option=com_content&task=view) (geraadpleegd op 27 juli, 2010)
- Nederlands Dagblad, (2010a). 'Registreren op de website van het Nederlands Dagblad'.
(<http://www.nd.nl/profiel/registreren>) (geraadpleegd op 17 januari, 2011)
- Nederlands Dagblad, (2010b). 'Vloekverbod op veld niet te handhaven'.
(<http://www.nd.nl/artikelen/2010/maart/27/vloekverbod-op-veld-niet-te-handhaven>)
(geraadpleegd op 17 januari, 2011)
- NOS, (2010), 'De taal van Wilders: belegen beledigen'. (<http://nos.nl/artikel/158555-de-taal-van-wilders-belegen-beledigen.html>) (geraadpleegd op 16 januari, 2011)

- Reijnders, M., (2007a). 'Klootzak' mag wel op de site, maar niet in de krant'.
(<http://www.denieuwereporter.nl/2007/07/klootzak-mag-wel-op-de-site-maar-niet-in-de-krant/>) (geraadpleegd op 30 november 2010)
- Reijnders, M., (2007b). 'NRC huiverig voor 'ingezonden brieven weblog''.
(<http://www.denieuwereporter.nl/2006/01/nrc-huiverig-voor-ingezonden-brieven-weblog/>) (geraadpleegd op 16 januari, 2010)
- Reijnders, M., (2007c). 'Verschillende fora voor anonieme en geregistreerde bezoekers?'.
(<http://www.denieuwereporter.nl/2007/08/verschillende-fora-voor-anonieme-en-geregistreerde-bezoekers/>) (geraadpleegd op 16 januari, 2010)
- Reformatische Dagblad, (2009). 'Raad Rotterdam aangesproken op taalverruwing'.
(http://www.refdag.nl/nieuws/regio/raad_rotterdam_aangesproken_op_taalverruwing_1_355227) (geraadpleegd op 17 januari, 2011)
- RTL Ontbijtnieuws, (2010). 'Fragment uit het RTL Ontbijtnieuws'.
(http://www.rtl.nl/actueel/rtlnieuws/video/uitzendingen_overzicht.xml)
(geraadpleegd op woensdag 27 oktober, 2010)
- Schoonen, W., (Trouw, 2009). 'Geen stijl kan de k#l&r% krijge! Opinie'.
(http://www.trouw.nl/opinie/brief-hoofdredacteur/article1876004.ece/GeenStijl_kan_de_k_l_r_krijge_opinie.html)
(geraadpleegd op 17 januari, 2011)
- Swanson, M., (Trouw, 2009). 'Internet is van de holbewoners'.
(http://www.trouw.nl/opinie/podium/article2847053.ece/Internet_is_van_de_holbewoners_.html) (geraadpleegd op 16 januari, 2011)
- Taal Troef, (2010). 'Grove taal steeds hipper'.
(http://taaltroef.nl/news/item/grove_taal_steeds_hipper/6?previous_page=oegstgeester_zaken_nummer_7_is_uit!) (geraadpleegd op 16 januari, 2011)
- Taalunieversum, (2003). 'Veel grof taalgebruik op scholen'.
(http://taalunieversum.org/nieuws/391/veel_grof_taalgebruik_op_basisscholen)
(geraadpleegd op 18 januari, 2011)
- TNS NIPO, (2007). 'Vloekmonitor 2007: Minder grove taal bij publieke omroep. Opnieuw toename vloeken op tv' (<http://www.tns-nipo.com/pages/nieuws-pers-vnipo.asp?file=persvannipo\vloekmonitor08.htm>) (geraadpleegd op 16 januari, 2010)

- Trouw, (2007a). 'Taalverruwing op televisie blijf toenemen'
(http://www.trouw.nl/krantenarchief/2007/05/08/2279194/Taalverruwing_op_televisie_blijft_toenemen.html) (geraadpleegd op 16 januari, 2010)
- Trouw, (2009a). 'Wilders wil 'kopvoddentax''.
(http://www.trouw.nl/nieuws/politiek/article2865224.ece/Wilders_wil_kopvoddentax_.html) (geraadpleegd op 19 januari, 2011)
- Trouw, (2009b). 'Uitspraken Rutte vallen slecht in VVD'.
(http://www.trouw.nl/nieuws/politiek/article2772056.ece/_Uitspraken_Rutte_vallen_slecht_in_VVD_.html) (geraadpleegd op 16 januari, 2010)
- Trouw, (2009c). 'Groenlinks en D66 vallen Wilders aan'.
(<http://www.trouw.nl/nieuws/politiek/article2049214.ece>) (geraadpleegd op 19 januari, 2011).
- Trouw, (2009d). 'Richelle – kanker verziekt taal – overleden'.
(http://www.trouw.nl/nieuws/nederland/article2921424.ece/Richelle_-_Kanker_verziekt_taal_-_overleden.html) (geraadpleegd op 17 januari, 2011)
- Van Dale, (2010). 'Betekenis van het woord beledigen'.
(<http://www.vandale.nl/vandale/zoekService.do?selectedDictionary=nn&selectedDictionaryName=Nederlands&searchQuery=beledigen>) (geraadpleegd op 16 januari, 2010)
- Wortham, J., (2010). 'Reageren? Eerst uw naam graag'.
(<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2694/Media/archief/article/detail/998143/2010/04/15/Reageren-Eerst-uw-naam-graag.dhtml>) (geraadpleegd op 16 januari, 2011)

Bijlage (1) Enquête voorstudie II

Beste deelnemer,

Bedankt voor je deelname aan mijn onderzoek. Voor mijn master Communicatiestudies aan de Universiteit Utrecht doe ik momenteel onderzoek naar reacties op internet. Je bijdrage aan dit onderzoek stel ik erg op prijs.

Hoe vul je de vragenlijst in?

Op de volgende bladzijde zie je een lijst met een aantal zinnen. Bij elke zin geef je aan in hoeverre je de zin grof vindt op een zevenpuntsschaal met links de term helemaal niet grof en rechts de term heel erg grof. Het gaat bij deze zinnen om je persoonlijke mening, dus je antwoord kan nooit fout zijn.

Voorbeeld:

Omcirkel het cijfer dat jouw mening het beste weergeeft.

Die man is een idioot
Helemaal niet grof   1   2   3   4   ⑤   6   7   heel erg grof

De cijfers hebben de volgende betekenis:

- 1   helemaal niet grof
- 2   niet grof
- 3   een klein beetje grof
- 4   neutraal
- 5   enigszins grof
- 6   grof
- 7   heel erg grof

Als je je vergist hebt bij het invullen, kruis dan je eerste antwoord door en omcirkel een nieuw cijfer.

Heb je geen vragen meer over de wijze van invullen?
Dan kun je de bladzijde nu omslaan en beginnen!

Geef bij elk zin aan in welke mate je de uiting grof vindt. Dit doe je door het cijfer te omcirkelen dat jouw mening het beste weergeeft.

1. Het is oneerlijk

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

2. De kroegcultuur wordt geplaagd door het rookverbod

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

3. Het zijn achterlijke regels van de overheid

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

4. Ik vind er geen reet meer aan

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

5. Er hangt een vieze lucht

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

6. Wat een gezeik

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

7. Je verdient een klap op je bek

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

8. Ik vind het afschuwelijk

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

9. De overheid legt ons regels op

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

10. Weg met deze verschrikkelijke vent

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

11. Doodop word ik ervan

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

12. Ik ben tegen die slijmpolitiek

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

13. Heb je niets beters te doen

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

14. Het is schandalig

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

15. Je bent een vervelende jongeman

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

16. Nederland zit niet te wachten op een hard totaalverbod

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

17. De hele branche gaat naar de klote

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

18. Zij werken zich steeds dieper in de shit

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

19. Jullie zijn een stel zeurpieten

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

20. De kroegcultuur wordt gemolesteerd door het rookverbod

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

21. Ik vind er geen zak meer aan

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

22. Je bent een agressieve etter

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

23. Wat een geklets

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

24. Heb je godverdomme niets beters te doen

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

25. De overheid splitst ons regels door de maag

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

26. Zij werken zich steeds dieper in de problemen

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

27. Nederland zit niet te wachten op een streng totaalverbod

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

28. Het zijn krankzinnige regels van de overheid

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

29. Ik vind het naar

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

30. De hele branche gaat eraan

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

31. Ik ben tegen de overheid

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

32. Doodmoe word ik ervan

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

33. Het is schofterig

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

34. Ik vind je gedrag misselijkmakend

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

35. Ik vind er niks meer aan

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

36. Jullie zijn een stel zeikerds

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

37. Er hangt hier een ranzige lucht

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

38. De kroegcultuur wordt bedreigd door het rookverbod

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

39. Wat een gezeur

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

40. De hele branche gaat naar de haaien

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

41. Ik vind je gedrag stijlloos

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

42. Moe word ik ervan

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

43. De overheid duwt ons regels door de strot

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

44. Ik vind het walgelijk

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

45. Ik ben tegen die puinzooi in Den Haag

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

46. Het zijn stomme regels van de overheid

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

47. Weg met deze nare man

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

48. Je verdient een pak slaag

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

49. Er hangt hier een gore lucht

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

50. Nederland zit niet te wachten op een keihard totaalverbod

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

Bedankt voor je medewerking!

Beste deelnemer,

Bedankt voor je deelname aan mijn onderzoek. Voor mijn master Communicatiestudies aan de Universiteit Utrecht doe ik momenteel onderzoek naar reacties op internet. Je bijdrage aan dit onderzoek stel ik erg op prijs.

Hoe vul je de vragenlijst in?

Op de volgende bladzijde zie je een lijst met een aantal zinnen. Bij elke zin geef je aan in hoeverre je de zin grof vindt op een zevenpuntsschaal met links de term helemaal niet grof en rechts de term heel erg grof. Het gaat bij deze zinnen om je persoonlijke mening, dus je antwoord kan nooit fout zijn.

Voorbeeld:

Omcirkel het cijfer dat jouw mening het beste weergeeft.

Die man is een idioot
Helemaal niet grof   1   2   3   4   ⑤   6   7   heel erg grof

De cijfers hebben de volgende betekenis:

- 8   helemaal niet grof
- 9   niet grof
- 10   een klein beetje grof
- 11   neutraal
- 12   enigszins grof
- 13   grof
- 14   heel erg grof

Als je je vergist hebt bij het invullen, kruis dan je eerste antwoord door en omcirkel een nieuw cijfer.

Heb je geen vragen meer over de wijze van invullen?
Dan kun je de bladzijde nu omslaan en beginnen!

Geef bij elk zin aan in welke mate je de uiting grof vindt. Dit doe je door het cijfer te omcirkelen dat jouw mening het beste weergeeft.

1. Het gaat niet goed in dit land

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

2. Zij werken zich steeds dieper in de shit

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

3. Je moet je diep schamen

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

4. Het zou afschuwelijk zijn

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

5. Ons land gaat naar de tering

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

6. Elke mongool kan boodschappen doen

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

7. Je verdient een klap op je bek

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

8. Het is onverstandig

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

9. Die teringzooi is verslavend

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

10. Weg met deze verschrikkelijke vent

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

11. Het heeft een snoeihard effect

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

12. Zij voelen zich belazerd

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

13. Heb je niets beters te doen

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

14. Ik gebruik zelf ook wel eens de slechte troep

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

15. Je bent een vervelende jongeman								
Helemaal niet grof	1	2	3	4	5	6	7	heel erg grof
16. Het loopt de spuigaten uit in dit land								
Helemaal niet grof	1	2	3	4	5	6	7	heel erg grof
17. Het is heel normaal om drugs te gebruiken								
Helemaal niet grof	1	2	3	4	5	6	7	heel erg grof
18. Ons land gaat eraan								
Helemaal niet grof	1	2	3	4	5	6	7	heel erg grof
19. Jullie zijn een stel zeurpieten								
Helemaal niet grof	1	2	3	4	5	6	7	heel erg grof
20. Laaghartige criminelen zullen altijd dezelfde criminelen blijven								
Helemaal niet grof	1	2	3	4	5	6	7	heel erg grof
21. Die troep is verslavend								
Helemaal niet grof	1	2	3	4	5	6	7	heel erg grof
22. Je bent een agressieve etter								
Helemaal niet grof	1	2	3	4	5	6	7	heel erg grof
23. Het zou rampzalig zijn								
Helemaal niet grof	1	2	3	4	5	6	7	heel erg grof
24. Heb je godverdomme niets beters te doen								
Helemaal niet grof	1	2	3	4	5	6	7	heel erg grof
25. Elke debiel kan boodschappen doen								
Helemaal niet grof	1	2	3	4	5	6	7	heel erg grof
26. Zij werken zich steeds dieper in de problemen								
Helemaal niet grof	1	2	3	4	5	6	7	heel erg grof
27. Ons land gaat naar de klote								
Helemaal niet grof	1	2	3	4	5	6	7	heel erg grof
28. Het heeft een keihard effect								
Helemaal niet grof	1	2	3	4	5	6	7	heel erg grof
29. Het is normaal om drugs te gebruiken								
Helemaal niet grof	1	2	3	4	5	6	7	heel erg grof
30. Ik gebruik zelf ook wel eens die gemene troep								
Helemaal niet grof	1	2	3	4	5	6	7	heel erg grof

31. Het is krankzinnig

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

32. Elk persoon kan boodschappen doen

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

33. Zij voelen zich bedrogen

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

34. Ik vind je gedrag misselijkmakend

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

35. Het is idioot

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

36. Jullie zijn een stel zeikerds

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

37. Je moet je ogen uit je kop schamen

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

38. Vuile criminelen zullen altijd dezelfde criminelen blijven

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

39. Het gaat helemaal mis in dit land

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

40. Het is doodnormaal om drugs te gebruiken

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

41. Ik vind je gedrag stijlloos

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

42. Je moet je schamen

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

43. Die puinhoop is verslavend

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

44. Het heeft een hard effect

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

45. Het zou erg zijn

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

46. Zij voelen zich bedonderd

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

47. Weg met deze nare man

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

48. Je verdient een pak slaag

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

49. Valse criminelen zullen altijd dezelfde criminelen blijven

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

50. Ik gebruik zelf ook wel eens die smerige troep

Helemaal niet grof   1   2   3   4   5   6   7   heel erg grof

Bedankt voor je medewerking!

Bijlage (2) Vragenlijst internetreacties

Beste deelnemer,

Voor mijn master Communicatiestudies aan de Universiteit Utrecht doe ik momenteel onderzoek naar internetreacties. Je bijdrage aan dit onderzoek stel ik erg op prijs.

Het onderzoek

Je krijgt internetreacties te lezen over twee onderwerpen: het legaliseren van harddrugs in Nederland en het rookverbod in de horeca. Voor beide onderwerpen vul je een vragenlijst in.

De vragenlijst

Eerst moet je een paar algemene vragen en stellingen beantwoorden. Vervolgens lees je een nieuwsbericht met de reactie en dan volgen er nog een aantal stellingen waarover je je mening moet geven. Er zijn dus geen goede of foute antwoorden. Als je toch een ander antwoord had willen kiezen, streep dan je eerste keuze door en vul je antwoord alsnog in.

Bij veel stellingen moet je je mening geven op een zevenpuntsschaal. De betekenis van deze cijfers is als volgt:

- 1 = Helemaal niet mee eens
- 2 = Niet mee eens
- 3 = Een klein beetje mee oneens
- 4 = Neutraal
- 5 = Een klein beetje mee eens
- 6 = Mee eens
- 7 = Helemaal mee eens

Deelname aan dit onderzoek duurt ongeveer 20 minuten. Uiteraard is je deelname anoniem en worden alle gegevens vertrouwelijk behandeld.

Succes met invullen!

Esmee Weerden

Communicatiestudies, Faculteit Geesteswetenschappen, Universiteit Utrecht

Er volgen nu een aantal algemene vragen en stellingen

Persoonlijke gegevens

Ik ben ..... jaar

Ik ben een jongen / meisje (omcirkel je antwoord)

Ik volg momenteel de opleiding .....

Stellingen over internetreacties op nieuwsberichten

Omcirkel het antwoord dat voor jou van toepassing is:

Ik lees nieuwsberichten op het internet

Nooit / soms / vaak / altijd

Ik lees de reacties op nieuwsberichten op het internet

Nooit / soms / vaak / altijd

Ik plaats zelf wel eens een reactie onder een nieuwsbericht op het internet

Nooit / soms / vaak / altijd

Omcirkel het cijfer dat jouw mening het beste weergeeft:

Ik vind de informatie in internetreacties nuttig

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind internetreacties een bron van vermaak

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind dat mensen hun ongenoegen uiten in een internetreactie

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind de informatie in internetreacties onbruikbaar

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind dat mensen hun kennis delen in een internetreactie

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik neem internetreacties serieus

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Omcirkel het antwoord dat voor jou van toepassing is:

Ik vind internetreacties op nieuwsberichten nietszeggend

Ja / Nee

Stellingen over taalgebruik

Omcirkel het cijfer dat jouw mening het beste weergeeft:

Op internet praat ik netter dan in mijn echte leven

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind het geen probleem als mensen grove taal gebruiken

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind dat politici geen grove taal mogen gebruiken

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik neem mensen niet serieus als zij grove taal gebruiken

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Op internet gebruik ik grovere taal dan in mijn echte leven

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind dat politici zorgvuldig moeten zijn in hun woordkeuze

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Omcirkel het antwoord dat voor jou van toepassing is:

Het stoort me als mensen grove taal hanteren

Ja / Nee

Mening over het rookverbod

Omcirkel het cijfer dat jouw mening het beste weergeeft:

Ik vind het voorstel om het rookverbod voor kleine cafés te versoepelen:

Onverstandig	1	2	3	4	5	6	7	Verstandig
Goed	1	2	3	4	5	6	7	Slecht
Onbegrijpelijk	1	2	3	4	5	6	7	Begrijpelijk
Acceptabel	1	2	3	4	5	6	7	Onacceptabel

Omcirkel het antwoord dat voor jou van toepassing is:

Het rookverbod heeft invloed op mijn leven

Ja / nee

Op de volgende pagina volgt een nieuwsbericht en de reactie op dit nieuwsbericht. Lees ze allebei goed door en beantwoord daarna de stellingen

'Omzet kleine cafés keldert'

5 november 2010 - De omzet van kleine horecaondernemingen is sinds de invoering van het rookverbod gekelderde. Dat blijkt uit de cijfers die een Horeca Actiecomité uit Tilburg heeft verzameld. Door de dalende omzetcijfers te registreren probeert het actiecomité de minister van Volksgezondheid te overtuigen het rookverbod te versoepelen en daarmee de kleine cafés van hun ondergang te redden.

Anoniem schreef op 5 november, 11.35 uur:

Wat een gezeur. Ik vind het echt oneerlijk dat het rookverbod ooit is ingevoerd. Het is zonde hoe de kroegcultuur geplaagd wordt door de stomme regels van onze eigen overheid. Als het café zijn deuren opent moet het juist stinken naar bier, muffheid en sigaretten. De geur van sigarettenrook heeft nu plaatsgemaakt voor allerlei andere vieze luchten en alle gezellige mensen moeten ineens buiten of in de rookruimte gaan staan. Ik vind er niks meer aan in de kroeg. Het is toch naar dat de overheid de kleine ondernemer allerlei regels oplegt? Moe word ik van de overheid. De Nederlandse horeca zat helemaal niet te wachten op een streng totaalverbod. De hele branche gaat eraan!

Sla nu de pagina om en beantwoord de stellingen over de internetreactie

Anoniem schreef op 5 november, 11.35 uur:

Wat een gezeur. Ik vind het echt oneerlijk dat het rookverbod ooit is ingevoerd. Het is zonde hoe de kroegcultuur geplaagd wordt door de stomme regels van onze eigen overheid. Als het café zijn deuren open moet het juist stinken naar bier, muffheid en sigaretten. De geur van sigarettenrook heeft nu plaatsgemaakt voor allerlei andere vieze luchten en alle gezellige mensen moeten ineens buiten of in de rookruimte gaan staan. Ik vind er niks meer aan in de kroeg. Het is toch naar dat de overheid de kleine ondernemer allerlei regels oplegt? Moe word ik van de overheid. De Nederlandse horeca zat helemaal niet te wachten op een streng totaalverbod. De hele branche gaat eraan!

Mening over de internetreactie

Omcirkel het cijfer dat jouw mening het beste weergeeft:

Ik vind deze reactie nuttig

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie slordig

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie helder

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie onbehoorlijk

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie boeiend

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie onfatsoenlijk

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie onoverzichtelijk

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie zinvol

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie duidelijk

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Anoniem schreef op 5 november, 11.35 uur:

Wat een gezeur. Ik vind het echt oneerlijk dat het rookverbod ooit is ingevoerd. Het is zonde hoe de kroegcultuur geplaagd wordt door de stomme regels van onze eigen overheid. Als het café zijn deuren open moet het juist stinken naar bier, muffheid en sigaretten. De geur van sigarettenrook heeft nu plaatsgemaakt voor allerlei andere vieze luchten en alle gezellige mensen moeten ineens buiten of in de rookruimte gaan staan. Ik vind er niks meer aan in de kroeg. Het is toch naar dat de overheid de kleine ondernemer allerlei regels oplegt? Moe word ik van de overheid. De Nederlandse horeca zat helemaal niet te wachten op een streng totaalverbod. De hele branche gaat eraan!

Ik vind deze reactie brutaal

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie leerzaam

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie rommelig

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie geloofwaardig

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie pakkend

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie interessant

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Deze reactie krijgt van mij het rapportcijfer: .....

Mening over de schrijver van de internetreactie

Omcirkel het cijfer dat jouw mening het beste weergeeft:

Ik vind de schrijver verstandig

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Anoniem schreef op 5 november, 11.35 uur:

Wat een gezeur. Ik vind het echt oneerlijk dat het rookverbod ooit is ingevoerd. Het is zonde hoe de kroegcultuur geplaagd wordt door de stomme regels van onze eigen overheid. Als het café zijn deuren open moet het juist stinken naar bier, muffheid en sigaretten. De geur van sigarettenrook heeft nu plaatsgemaakt voor allerlei andere vieze luchten en alle gezellige mensen moeten ineens buiten of in de rookruimte gaan staan. Ik vind er niks meer aan in de kroeg. Het is toch naar dat de overheid de kleine ondernemer allerlei regels oplegt? Moe word ik van de overheid. De Nederlandse horeca zat helemaal niet te wachten op een streng totaalverbod. De hele branche gaat eraan!

Ik vind de schrijver ongemanierd

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind de schrijver oneerlijk

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind de schrijver kalm

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind de schrijver onbekwaam

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind de schrijver onaardig

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind de schrijver capabel

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind de schrijver ernstig

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind de schrijver integer

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind de schrijver ondeskundig

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Anoniem schreef op 5 november, 11.35 uur:

Wat een gezeur. Ik vind het echt oneerlijk dat het rookverbod ooit is ingevoerd. Het is zonde hoe de kroegcultuur geplaagd wordt door de stomme regels van onze eigen overheid. Als het café zijn deuren opent moet het juist stinken naar bier, muffheid en sigaretten. De geur van sigarettenrook heeft nu plaatsgemaakt voor allerlei andere vieze luchten en alle gezellige mensen moeten ineens buiten of in de rookruimte gaan staan. Ik vind er niks meer aan in de kroeg. Het is toch naar dat de overheid de kleine ondernemer allerlei regels oplegt? Moe word ik van de overheid. De Nederlandse horeca zat helemaal niet te wachten op een streng totaalverbod. De hele branche gaat eraan!

Ik vind de schrijver vriendelijk

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind de schrijver oprecht

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Mening over het rookverbod

Omcirkel het cijfer dat jouw mening het beste weergeeft:

Kleine cafés hebben het moeilijk vanwege het rookverbod

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Het stinkt meer in de kroeg nu er niet meer gerookt mag worden

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Sinds het rookverbod is de kroegcultuur veranderd

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Sinds het rookverbod is ingevoerd, gaan er minder mensen naar cafés

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Anoniem schreef op 5 november, 11.35 uur:

Wat een gezeur. Ik vind het echt oneerlijk dat het rookverbod ooit is ingevoerd. Het is zonde hoe de kroegcultuur geplaagd wordt door de stomme regels van onze eigen overheid. Als het café zijn deuren opent moet het juist stinken naar bier, muffheid en sigaretten. De geur van sigarettenrook heeft nu plaatsgemaakt voor allerlei andere vieze luchten en alle gezellige mensen moeten ineens buiten of in de rookruimte gaan staan. Ik vind er niks meer aan in de kroeg. Het is toch naar dat de overheid de kleine ondernemer allerlei regels oplegt? Moe word ik van de overheid. De Nederlandse horeca zat helemaal niet te wachten op een streng totaalverbod. De hele branche gaat eraan!

Omcirkel het cijfer dat jouw mening het beste weergeeft:

Ik vind het voorstel om het rookverbod voor kleine cafés te versoepelen:

Onverstandig	1	2	3	4	5	6	7	Verstandig
Goed	1	2	3	4	5	6	7	Slecht
Onbegrijpelijk	1	2	3	4	5	6	7	Begrijpelijk
Acceptabel	1	2	3	4	5	6	7	Onacceptabel

Je bent klaar met het eerste onderwerp. Geef nu je mening over het tweede onderwerp

Mening over het legaliseren van harddrugs

Omcirkel het cijfer dat jouw mening het beste weergeeft:

Het idee om harddrugs te legaliseren vind ik:

Onverstandig	1	2	3	4	5	6	7	Verstandig
Goed	1	2	3	4	5	6	7	Slecht
Onbegrijpelijk	1	2	3	4	5	6	7	Begrijpelijk
Acceptabel	1	2	3	4	5	6	7	Onacceptabel

Omcirkel het antwoord dat voor jou van toepassing is:

Het voorstel om harddrugs te legaliseren gaat mij aan

Ja / nee

Op de volgende pagina volgt een tweede nieuwsbericht en de reactie op dit nieuwsbericht. Lees ze allebei goed door en beantwoord daarna de stellingen

'Legaliseer harddrugs in Nederland'

AMSTERDAM, 5 november 2010 - De Nederlandse Politiebond stelt voor om harddrugs te legaliseren. Zij wijst erop dat het verbod weinig nut heeft, omdat het niet helpt tegen verslavingen. Wanneer de regering harddrugs legaliseert, kan de verkoop van harddrugs bovendien gereguleerd worden. De Politiebond denkt ook dat de criminaliteit in Nederland daarmee vermindert, omdat de inkomstenbron van criminelen zal teruglopen.

Anoniem schreef op 5 november, 13.30 uur:

Ik vind het voorstel om die puinhoop te legaliseren echt onverstandig. Het gaat echt niet goed in dit land. Ik denk dat veel mensen het met mij eens zullen zijn. Het zou toch erg zijn als straks elk persoon drugs bij de supermarkt kan kopen? Mensen mogen niet denken dat het heel normaal is om drugs te gebruiken. Die gemene troep is verslavend en zelfs levensbedreigend bij een overdosis. Ik zou me diep schamen als de overheid de verkoop van die gevaarlijke middelen zou toestaan. De criminaliteit zal er ook niet minder van worden. Valse criminelen zullen altijd dezelfde criminelen blijven. In geval van legalisatie zullen zij zich bedrogen voelen en er juist hard tegenin gaan. Ons land gaat eraan als we hiermee instemmen.

Sla nu de pagina om en beantwoord de stellingen over de internetreactie

Anoniem schreef op 5 november, 13.30 uur:

Ik vind het voorstel om die puinhoop te legaliseren echt onverstandig. Het gaat echt niet goed in dit land. Ik denk dat veel mensen het met mij eens zullen zijn. Het zou toch erg zijn als straks elk persoon drugs bij de supermarkt kan kopen? Mensen mogen niet denken dat het heel normaal is om drugs te gebruiken. Die gemene troep is verslavend en zelfs levensbedreigend bij een overdosis. Ik zou me diep schamen als de overheid de verkoop van die gevaarlijke middelen zou toestaan. De criminaliteit zal er ook niet minder van worden. Valse criminelen zullen altijd dezelfde criminelen blijven. In geval van legalisatie zullen zij zich bedrogen voelen en er juist hard tegenin gaan. Ons land gaat eraan als we hiermee instemmen.

Mening over de internetreactie

Omcirkel het cijfer dat jouw mening het beste weergeeft:

Ik vind deze reactie nuttig

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie slordig

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie helder

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie onbehoorlijk

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie boeiend

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie onfatsoenlijk

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie onoverzichtelijk

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie zinvol

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie duidelijk

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Anoniem schreef op 5 november, 13.30 uur:

Ik vind het voorstel om die puinhoop te legaliseren echt onverstandig. Het gaat echt niet goed in dit land. Ik denk dat veel mensen het met mij eens zullen zijn. Het zou toch erg zijn als straks elk persoon drugs bij de supermarkt kan kopen? Mensen mogen niet denken dat het heel normaal is om drugs te gebruiken. Die gemene troep is verslavend en zelfs levensbedreigend bij een overdosis. Ik zou me diep schamen als de overheid de verkoop van die gevaarlijke middelen zou toestaan. De criminaliteit zal er ook niet minder van worden. Valse criminelen zullen altijd dezelfde criminelen blijven. In geval van legalisatie zullen zij zich bedrogen voelen en er juist hard tegenin gaan. Ons land gaat eraan als we hiermee instemmen.

Ik vind deze reactie brutaal

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie leerzaam

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie rommelig

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie geloofwaardig

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie pakkend

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind deze reactie interessant

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Deze reactie krijgt van mij het rapportcijfer: .....

Mening over de schrijver van de internetreactie

Omcirkel het cijfer dat jouw mening het beste weergeeft:

Ik vind de schrijver verstandig

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Anoniem schreef op 5 november, 13.30 uur:

Ik vind het voorstel om die puinhoop te legaliseren echt onverstandig. Het gaat echt niet goed in dit land. Ik denk dat veel mensen het met mij eens zullen zijn. Het zou toch erg zijn als straks elk persoon drugs bij de supermarkt kan kopen? Mensen mogen niet denken dat het heel normaal is om drugs te gebruiken. Die gemene troep is verslavend en zelfs levensbedreigend bij een overdosis. Ik zou me diep schamen als de overheid de verkoop van die gevaarlijke middelen zou toestaan. De criminaliteit zal er ook niet minder van worden. Valse criminelen zullen altijd dezelfde criminelen blijven. In geval van legalisatie zullen zij zich bedrogen voelen en er juist hard tegenin gaan. Ons land gaat eraan als we hiermee instemmen.

Ik vind de schrijver ongemanierd

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind de schrijver oneerlijk

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind de schrijver kalm

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind de schrijver onbekwaam

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind de schrijver onaardig

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind de schrijver capabel

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind de schrijver ernstig

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind de schrijver integer

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind de schrijver ondeskundig

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Anoniem schreef op 5 november, 13.30 uur:

Ik vind het voorstel om die puinhoop te legaliseren echt onverstandig. Het gaat echt niet goed in dit land. Ik denk dat veel mensen het met mij eens zullen zijn. Het zou toch erg zijn als straks elk persoon drugs bij de supermarkt kan kopen? Mensen mogen niet denken dat het heel normaal is om drugs te gebruiken. Die gemene troep is verslavend en zelfs levensbedreigend bij een overdosis. Ik zou me diep schamen als de overheid de verkoop van die gevaarlijke middelen zou toestaan. De criminaliteit zal er ook niet minder van worden. Valse criminelen zullen altijd dezelfde criminelen blijven. In geval van legalisatie zullen zij zich bedrogen voelen en er juist hard tegenin gaan. Ons land gaat eraan als we hiermee instemmen.

Ik vind de schrijver vriendelijk

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Ik vind de schrijver oprecht

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Mening over het legaliseren van harddrugs

Omcirkel het cijfer dat jouw mening het beste weergeeft:

Door het legaliseren van harddrugs wordt de kans op verslaving minder

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Het legaliseren van harddrugs zorgt ervoor dat de criminaliteit afneemt

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Door het legaliseren van harddrugs, neemt het gebruik van harddrugs toe

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Als de overheid harddrugs legaliseert, kan de verkoop van harddrugs beter gereguleerd worden

Helemaal niet mee eens   1   2   3   4   5   6   7   Helemaal mee eens

Anoniem schreef op 5 november, 13.30 uur:

Ik vind het voorstel om die puinhoop te legaliseren echt onverstandig. Het gaat echt niet goed in dit land. Ik denk dat veel mensen het met mij eens zullen zijn. Het zou toch erg zijn als straks elk persoon drugs bij de supermarkt kan kopen? Mensen mogen niet denken dat het heel normaal is om drugs te gebruiken. Die gemene troep is verslavend en zelfs levensbedreigend bij een overdosis. Ik zou me diep schamen als de overheid de verkoop van die gevaarlijke middelen zou toestaan. De criminaliteit zal er ook niet minder van worden. Valse criminelen zullen altijd dezelfde criminelen blijven. In geval van legalisatie zullen zij zich bedrogen voelen en er juist hard tegenin gaan. Ons land gaat eraan als we hiermee instemmen.

Omcirkel het cijfer dat jouw mening het beste weergeeft:

Het idee om harddrugs te legaliseren vind ik:

Onverstandig	1	2	3	4	5	6	7	Verstandig
Goed	1	2	3	4	5	6	7	Slecht
Onbegrijpelijk	1	2	3	4	5	6	7	Begrijpelijk
Acceptabel	1	2	3	4	5	6	7	Onacceptabel

Bedankt voor je medewerking!